GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2016 m. vasario 4 d.[1]

Byla C-165/14

Alfredo Rendón Marín
prieš
Administración del Estado
(*Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija)
pateiktas prašymas

priimti prejudicinį sprendimą)

„Sąjungos pilietybė — SESV 20 ir 21 straipsniai — Direktyva 2004/38/EB — Už nusikalstamą veiką teistumą turinčio trečiosios valstybės piliečio teisė gyventi šalyje — Tėvas, turintis išimtinę dviejų nepilnamečių vaikų, Sąjungos piliečių, globos teisę — Pirmasis vaikas, turintis savo gyvenamosios valstybės narės pilietybę — Antrasis vaikas, turintis kitos valstybės narės pilietybę, bet niekada neišvykęs iš savo gyvenamosios valstybės narės — Nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos šiam tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiui dėl teistumo už nusikalstamą veiką atsisakoma išduoti leidimą gyventi šalyje — Atsisakymas pripažinti teisę gyventi šalyje, galintis lemti nepilnamečių vaikų išvykimą iš Europos Sąjungos teritorijos — Leistinumas — Teisės gyventi šalyje buvimas atsižvelgiant į sprendimuose Zhu ir Chen (C-200/02, EU:C:2004:639) ir Ruiz Zambrano (C-34/09, EU:C:2011:124) įtvirtintą teismo praktiką“

ir

Byla C-304/14

Secretary of State for the Home Department

prieš

CS

(*Upper Tribunal (Immigration Chamber and Asylum) London* (Londono aukštesnysis teismas (Imigracijos ir prieglobsčio skyrius), Jungtinė Karalystė) pateiktas prašymas

priimti prejudicinį sprendimą)

„Sąjungos pilietybė — SESV 20 straipsnis — Trečiosios šalies pilietis, išlaikantis nepilnametį vaiką, Sąjungos pilietį — Teisė nuolat gyventi vaiko pilietybės valstybėje narėje — Vieno iš tėvų teistumas už nusikalstamą veiką — Sprendimas išsiųsti iš šalies vieną iš nepilnamečio tėvų, lemiantis ir netiesioginį nepilnamečio išsiuntimą iš šalies — Privalomieji visuomenės saugumo pagrindai“

1 — Originalo kalba: prancūzų.

Turinys

I – Įžanga ... 3

II – Teisinis pagrindas ... 4

A – EŽTK ... 4

B – Sąjungos teisė ... 4

1. Chartija ... 4

2. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo ... 4

3. Direktyva 2004/38 ... 4

C – Jungtinės Karalystės teisės aktai ... 6

D – Ispanijos teisė ... 7

III – Faktinės pagrindinių bylų aplinkybės ir prejudiciniai klausimai ... 8

A – Byla C-165/14 ... 8

B – Byla C-304/14 ... 10

IV – Procesai Teisingumo Teisme ... 11

V – Vertinimas ... 11

A – Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos byloje C-165/14 ... 11

B – Dėl bylų C-165/14 ir C-304/14 esmės ... 13

1. Bylų ypatumai ... 14

2. Pirminės pastabos ... 16

a) Dėl kompetencijos suteikimo imigracijos teisės srityje principo ... 16

b) Dėl Teisingumo Teismo nustatytų teisės gyventi šalyje, suteikiamos Sąjungos piliečio šeimos nariams, rūšių ... 16

3. Dėl teisės gyventi šalyje, suteikiamos Sąjungos piliečio šeimos nariams priimančiojoje valstybėje narėje: A. Rendón Marķn ir jo dukters atvejo analizė atsižvelgiant į Direktyvą 2004/38 ... 17

a) Direktyvos 2004/38 taikymas A. Rendón Marín ir jo dukters atvejui ... 18

b) Teistumo už nusikalstamą veiką reikšmė išvestinės teisės gyventi šalyje, atsižvelgiant į Direktyvos 2004/38 27 ir 28 straipsnius, pripažinimui ... 19

c) Tarpinė išvada byloje C-165/14 ... 21

4. Dėl teisės gyventi šalyje, suteikiamos Sąjungos piliečio šeimos nariams valstybėje narėje, kurios pilietybę turi Sąjungos pilietis: A. Rendón Marķn ir jo vaikų atvejo bei CS ir jos vaiko atvejo analizė 22

a) Sąjungos pilietybė Teisingumo Teismo praktikoje 22

b) Dėl Sąjungos piliečių teisės gyventi šalyje paisymo nacionalinės teisės aktuose 26

5. Dėl galimybės nustatyti išvestinės teisės gyventi šalyje, kylančios tiesiogiai iš SESV 20 straipsnio, apribojimus 29

a) Viešosios tvarkos sąvokos ir visuomenės saugumo sąvokos apimtis, kiek tai susiję su teise gyventi šalyje, kylančia iš SESV 20 straipsnio 30

b) Su viešąja tvarka ar visuomenės saugumu susijusios išimties, kuria remiasi Jungtinės Karalystės vyriausybė, analizė 33

c) Tarpinė išvada dėl bylos C-165/14 35

d) Tarpinė išvada dėl bylos C-304/14 36

VI – Išvada 36

I – Įžanga

1. Tribunal Supremo (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) ir *Upper Tribunal (Immigration Chamber and Asylum) London* (Londono aukštesnysis teismas (Imigracijos ir prieglobsčio skyrius), Jungtinė Karalystė) pateikti klausimai iš esmės susiję su SESV 20 straipsnio išaiškinimu ir šios nuostatos apimtimi atsižvelgiant arba į sprendimus *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639) ir *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124), arba vien į sprendimą *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124). Faktinės šių bylų aplinkybės susijusios su trečiųjų valstybių piliečiais, kuriems atsisakyta išduoti leidimą gyventi šalyje arba dėl kurių priimtas sprendimas išsiųsti iš valstybės narės, kurioje jie gyvena ir kurios pilietybę turi jų išlaikomi mažamečiai vaikai, Sąjungos piliečiai. Dėl šių sprendimų iš šių vaikų gali būti atimta galimybė veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro jų teisių, turimų pagal Sąjungos piliečio statusą, esmę. Toks pavojus kyla dėl nacionalinių priemonių, priimtų dėl šių tėvų, trečiosios valstybės piliečių, remiantis jų teistumu už nusikalstamas veikas.

2. Nagrinėdamas šiuos prašymus priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas turi visų pirma išspręsti klausimą, ar pagrindinėse bylose aptariami atvejai patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Jei atsakymas į šį klausimą būtų teigiamas, Teisingumo Teismas turėtų nustatyti, kokią reikšmę teistumas už nusikalstamą veiką turi išvestinės teisės gyventi šalyje, grindžiamos Direktyva 2004/38/EB, pripažinimui [2]. Galiausiai Teisingumo Teismas turi progą nuspręsti dėl galimybės nustatyti teisės gyventi šalyje, kylančios tiesiogiai iš SESV 20 straipsnio, apribojimus, taigi ir dėl sąvokų „viešoji tvarka“ ir „visuomenės saugumas“ apimties, kiek tai susiję su tokiais atvejais, kaip aptariami pagrindinėse bylose.

2 — 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46, ir klaidų ištaisymas OL L 274, 2009 10 20, p. 47).

II – Teisinis pagrindas

A – *EŽTK*

3. 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 8 straipsnyje nustatyta:

„1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas.

2. Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymo nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesais, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

B – *Sąjungos teisė*

1. Chartija

4. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 7 straipsnyje „Teisė į privatų ir šeimos gyvenimą“ išdėstyta:

„Kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir komunikacijos slaptumas.“

5. Chartijos 52 straipsnio „Teisių ir principų taikymo sritis ir aiškinimas“ 1 dalyje įtvirtinta:

„Bet koks šios Chartijos pripažintų teisių ir laisvių įgyvendinimo apribojimas turi būti numatytas įstatymo ir nekeisti šių teisių ir laisvių esmės. Remiantis proporcingumo principu, apribojimai galimi tik tuo atveju, kai jie būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrus interesus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

2. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo

6. SESV 20 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad įvedama Sąjungos pilietybė ir kad „kiekvienas asmuo, turintis valstybės narės pilietybę“, yra Sąjungos pilietis. Pagal SESV 20 straipsnio 2 dalies a punktą Sąjungos piliečiai turi „teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje“.

7. SESV 21 straipsnio 1 dalyje papildomai nustatyta, kad šia teise galima naudotis „laik[antis] Sutartyse ir joms įgyvendinti priimtose nuostatose nustatytų apribojimų bei sąlygų“.

3. Direktyva 2004/38

8. Direktyvos 2004/38 2 straipsnyje „Apibrėžimai“ nurodyta:

„Šioje direktyvoje:

1. „Sąjungos pilietis“ – tai bet kuris asmuo, turintis valstybės narės pilietybę;

2. „šeimos narys“ – tai:

<…>

d) piliečio ir sutuoktinio ar partnerio pagal b punkto apibrėžimą išlaikomi tiesioginiai giminaičiai, esantys aukščiau pagal giminystės liniją [tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiai];

3. „priimančioji valstybė narė“ – tai valstybė narė, į kurią atvyksta Sąjungos pilietis, pasinaudodamas savo laisvo judėjimo ir gyvenimo [šalyje] teise.“

9. Direktyvos 2004/38 3 straipsnyje „Naudos gavėjai“ nustatyta:

„1. Ši direktyva taikoma visiems Sąjungos piliečiams, kurie atvyksta į kitą valstybę narę, kurios piliečiai jie nėra, ir 2 straipsnyje [2 straipsnio 2 dalyje] apibrėžtiems jų šeimos nariams, kurie juos lydi arba prisijungia prie jų [atvyksta pas juos].

2. Nepažeisdama jokių laisvo judėjimo ir gyvenimo [šalyje] teisių, kuriuos [kurias] atitinkami asmenys gali turėti savaime, priimančioji valstybė narė, laikydamasi savo teisės aktų, palengvina galimybę įvažiuoti ir gyventi šalyje tokiems asmenims:

a) bet kokiems kitiems šeimos nariams, neatsižvelgiant į jų pilietybę, nepatenkantiems į 2 straipsnio 2 dalies apibrėžimą, kurie savo išvykimo šalyje yra išlaikomi ar veda bendrą namų ūkį su pirminę gyvenimo šalyje teisę turinčiu Sąjungos piliečiu <…>;

<...>

Priimančiosios valstybės narės imasi išsamiai nagrinėti asmenines aplinkybes ir turi patvirtinti [pagrįsti] bet kokį draudimą šiems žmonėms įvažiuoti ar gyventi šalyje.“

10. Direktyvos 2004/38 7 straipsnio „Teisė gyventi šalyje ilgiau kaip tris mėnesius“ 1 ir 2 dalyse numatyta:

„1. Visi Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės šalyje [teritorijoje] ilgiau kaip tris mėnesius, jei jie:

a) yra darbuotojai ar savarankiškai dirbantieji [pagal darbo sutartį arba savarankiškai dirbantys asmenys] priimančiojoje valstybėje narėje, arba

b) turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai ir turi visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje, arba

c) <...>

— turi visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje ir užtikrina atitinkamą nacionalinę instituciją <…>, kad jie turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai, arba

d) yra Sąjungos pilietį, kuris atitinka a, b arba c punkto reikalavimus, lydintys ar kartu vykstantys [pas jį atvykstantys] šeimos nariai.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyta gyvenimo šalyje teisė taikoma [ir] šeimos nariams, kurie nėra valstybės narės piliečiai, lydintiems ar vykstantiems kartu su Sąjungos piliečiu priimančiojoje valstybėje narėje [lydintiems Sąjungos pilietį arba atvykstantiems pas jį į priimančiąją valstybę narę], jei toks Sąjungos pilietis atitinka 1 dalies a, b arba c punkto [punktų] reikalavimus.“

11. Direktyvos 2004/38 27 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Laikydamosi šio skyriaus nuostatų valstybės narės gali apriboti Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių, neatsižvelgiant į pilietybę, judėjimo ir gyvenimo šalyje laisvę dėl valstybinės politikos [viešosios tvarkos], visuomenės saugumo ar [jos] sveikatos apsaugos priežasčių. Šiomis priežastimis nesinaudojama [nesiremiama] ekonominėms reikmėms patenkinti.

2. Priemonės, kurių imtasi dėl valstybinės politikos [viešosios tvarkos] ar visuomenės saugumo priežasčių, turi atitikti proporcingumo principą ir turi būti grindžiamos vien tik [asmeniniu] atitinkamo asmens elgesiu. Buvę kriminaliniai nusikaltimai patys [Teistumas už nusikalstamą veiką] savaime negali būti tokių priemonių ėmimosi priežastis.

Atitinkamo asmens elgesys turi kelti tikrą [tikrą, tuo metu esamą] ir pakankamai rimtą pavojų, kenkiantį vienam iš pagrindinių visuomenės interesų. Pateisinimai, kurie yra [tiesiogiai] nesusiję su atvejo aplinkybėmis arba grindžiami bendrosios prevencijos sumetimais, nėra priimtini.“

12. Direktyvos 2004/38 28 straipsnyje nurodyta:

„1. Prieš priimdama sprendimą dėl išsiuntimo iš šalies dėl valstybinės politikos [viešosios tvarkos] ar visuomenės saugumo priežasčių, priimančioji valstybė narė turi atsižvelgti [pirmiausia] į tai, kiek ilgai atitinkamas asmuo gyveno jos teritorijoje, į jo amžių, sveikatos būklę, šeimyninę ir ekonominę padėtį, socialinę ir kultūrinę integraciją priimančiojoje valstybėje narėje ir jo sąsajas su kilmės šalimi.

2. Priimančioji valstybė narė negali priimti išsiuntimo iš šalies sprendimo prieš Sąjungos piliečius ar jų šeimos narius, neatsižvelgiant į pilietybę, kurie turi nuolatinio gyvenimo jos teritorijoje teisę, išskyrus rimtas valstybinės politikos [viešosios tvarkos] ar visuomenės saugumo priežastis.

3. Sprendimo išsiųsti iš šalies negalima priimti prieš Sąjungos piliečius, nepriklausomai nuo jų pilietybės, išskyrus sprendimus, pagrįstus būtinomis [privalomomis] visuomenės apsaugos [saugumo] pagal valstybių narių apibrėžimą, priežastimis, jei jie:

a) gyveno priimančiojoje valstybėje narėje pastaruosius 10 metų arba

b) yra nepilnamečiai, išskyrus atvejus, kai išsiuntimas iš šalies labiausiai atitinka vaiko interesus, numatytus 1989 m. lapkričio 20 d. Jungtinių Tautų [v]aiko teisių [k]konvencijoje.“

C – *Jungtinės Karalystės teisės aktai*

13. Pagal 2007 m. Jungtinės Karalystės valstybės sienos įstatymo (*UK Borders Act 2007*, toliau – Valstybės sienos įstatymas) 32 straipsnio 5 dalį tuo atveju, jei asmuo, kuris nėra Jungtinės Karalystės pilietis, šioje šalyje nuteisiamas už nusikalstamą veiką ir jam skiriama bent dvylikos mėnesių laisvės atėmimo bausmė, *Secretary of State for the Home Department* (Jungtinės Karalystės vidaus reikalų ministras, toliau – vidaus reikalų ministras) turi priimti sprendimą išsiųsti šį asmenį iš šalies. Tai nustatyta pareiga.

14. Remiantis Valstybės sienos įstatymo 33 straipsniu nuo šios pareigos vykdymo atleidžiama, jei išsiuntus nuteistąjį asmenį pagal sprendimą išsiųsti iš šalies:

„a) būtų pažeistos teisės, kurias asmuo turi pagal [EŽTK], arba

b) būtų pažeistos pareigos, tenkančios Jungtinei Karalystei pagal [Pabėgėlių] konvenciją [3], arba

c) būtų pažeistos teisės, kurias nusikaltėlis turi pagal Europos Sąjungos sutartis.“

15. Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės teigimu, šioje byloje reikšmingos tam tikros 2006 m. Imigracijos (Europos ekonominė erdvė) taisyklių (*Immigration (European Economic Area) Regulations 2006*), iš dalies pakeistų 2012 m. (toliau – Imigracijos taisyklės), nuostatos.

16. Imigracijos taisyklių 15A straipsnio 4A dalimi pagrįstas Sprendimas *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124). Asmuo, atitinkantis 15A straipsnio 4A dalyje nustatytus kriterijus, „turi išvestinę teisę gyventi Jungtinėje Karalystėje“. Tačiau šių taisyklių 15A straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad asmuo, kuris paprastai turėtų išvestinę teisę gyventi šalyje pagal pirmiausia šio straipsnio 4A dalies nuostatas, vis dėlto neturi šios teisės, „jei [vidaus reikalų ministras] priima sprendimą pagal [19 straipsnio 3 dalies b punktą, 20 straipsnio 1 dalį arba 20A straipsnio 1 dalį]“.

17. Pagal Imigracijos taisyklių 20 straipsnio 1 dalį vidaus reikalų ministras gali atsisakyti išduoti, panaikinti arba atsisakyti pratęsti registracijos sertifikatą, leidimo gyventi šalyje kortelę, leidimą nuolat gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą arba leidimo nuolat gyventi šalyje kortelę, „jei atsisakymas ar panaikinimas yra pagrįstas su viešąja tvarka, visuomenės saugumu arba jos sveikata susijusiomis priežastimis“.

18. Pagal Imigracijos taisyklių 20 straipsnio 6 dalį toks sprendimas turi būti priimtas laikantis šių taisyklių 21 straipsnio.

19. Pagal Imigracijos taisyklių 21A straipsnį šių iš dalies pakeistos redakcijos taisyklių 4 dalis taikoma sprendimams, susijusiems pirmiausia su išvestinėmis teisėmis gyventi šalyje. Pagal minėtų taisyklių 21A straipsnio 3 dalies a punktą jų 4 dalis taikoma taip, tarsi „nuorodos į dalyką, pateisinamą su viešąja tvarka, visuomenės saugumu ar jos sveikata susijusiomis priežastimis laikantis 21 straipsnio, reikštų nuorodą į dalyką, kuriuo „prisidedama ginant bendrąjį interesą““.

20. Šių nuostatų poveikis, Jungtinės Karalystės teigimu, toks, kad galima atsisakyti suteikti išvestinę teisę gyventi šalyje asmeniui, kuris paprastai gali remtis išvestine teise gyventi šalyje pagal SESV 20 straipsnį, Teisingumo Teismo taikytą Sprendime *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124), jei tuo prisidedama ginant bendrąjį interesą.

D – *Ispanijos teisė*

21. 2000 m. sausio 11 d. Pagrindinio įstatymo Nr. 4/2000 dėl užsieniečių teisių ir laisvių Ispanijoje ir jų socialinės integracijos (*Ley Orgánica 4/2000 sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social*) (BOE, Nr. 10, 2000 m. sausio 12 d., p. 1139), iš dalies pakeisto 2009 m. gruodžio 11 d. Pagrindiniu įstatymu Nr. 2/2009, kuriuo iš dalies keičiamas Pagrindinis įstatymas Nr. 4/2000 (*Ley Orgánica 2/2009 de reforma de la Ley Orgánica 4/2000*) (BOE, Nr. 299, 2009 m. gruodžio 12 d., p. 104986), įsigaliojusiu 2009 m. gruodžio 13 d. (toliau – Įstatymas dėl užsieniečių), 31 straipsnio 3 dalyje numatyta galimybė dėl išimtinių priežasčių išduoti leidimą laikinai gyventi šalyje trečiosios valstybės piliečiui, kuris nebūtinai privalo jau turėti vizą.

3 — 1951 m. liepos 28 d. pasirašyta konvencija (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 189 t., p. 150, Nr. 2545 (1954 m.)).

22. Įstatymo dėl užsieniečių 31 straipsnio 5 ir 7 dalyse nustatyta:

„5. Kad užsieniečiui būtų leidžiama laikinai gyventi šalyje, jis turi neturėti teistumo Ispanijoje arba šalyse, kuriose pirmiau gyveno, už kokią nors nusikalstamą veiką, numatytą Ispanijos teisės sistemoje, ir jam neturi būti draudžiama atvykti į valstybes, su kuriomis Ispanija šiuo atžvilgiu yra sudariusi susitarimą.

<…>

7. Dėl leidimo laikinai gyventi šalyje pratęsimo prireikus patikrinama:

a) ar asmuo turi teistumą, atsižvelgiant į atleidimą nuo bausmės arba lygtinio atleidimo nuo bausmės situacijas, arba ar jam taikomas laisvės atėmimo bausmės vykdymo atidėjimas;

b) ar atitinkamas asmuo vykdė įsipareigojimus, susijusius su mokesčių ir socialinio draudimo įmokų mokėjimu.

Dėl šio pratęsimo visų pirma atsižvelgiama į užsieniečio pastangas integruotis, pagrindžiančias šį pratęsimą, kurias reikia įrodyti pateikus autonominio regiono parengtą teigiamą ataskaitą, kurioje patvirtinama, kad atitinkamas asmuo dalyvavo mokymuose, numatytuose šio įstatymo 2c straipsnyje.“

23. 2004 m. gruodžio 30 d. Karaliaus dekreto Nr. 2393/2004, kuriuo nustatomos Pagrindinio įstatymo Nr. 4/2000 įgyvendinimo taisyklės (*Real Decreto 2393/2004, por el que se aprueba el Reglamento de la Ley Orgánica 4/2000*) (BOE, Nr. 6, 2005 m. sausio 7 d., p. 485) (toliau – Įstatymo dėl užsieniečių įgyvendinimo taisyklės), pirmosios papildomos nuostatos 4 dalies pabaigoje nurodyta: „Valstybės imigracijos ir emigracijos reikalų sekretoriatas remdamasis išankstine Valstybės vidaus reikalų sekretoriato ataskaita gali išduoti leidimą laikinai gyventi šalyje dėl išimtinių aplinkybių, nenumatytų pagal Įstatymo [dėl užsieniečių] įgyvendinimo taisykles.“

III – Faktinės pagrindinių bylų aplinkybės ir prejudiciniai klausimai

24. Prašymuose priimti prejudicinį sprendimą nurodytas pagrindinių bylų faktines aplinkybes galima išdėstyti taip, kaip pateikta toliau.

A – *Byla C-165/14*

25. Alfredo Rendón Marín, Kolumbijos pilietis, yra Malagoje (Ispanija) gimusių dviejų nepilnamečių vaikų – Ispanijos pilietybę turinčio berniuko ir Lenkijos pilietybę turinčios mergaitės – tėvas. Šie vaikai visada gyveno Ispanijoje.

26. Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad 2009 m. gegužės 13 d. *Juzgado de Primera Instancia de Málaga* (Malagos pirmosios instancijos teismas, Ispanija) sprendimu A. Rendón Marín suteiktos išimtinės teisės globoti ir apgyvendinti savo vaikus. Jų motinos, Lenkijos pilietės, gyvenamoji vieta nežinoma. Pagal sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą abu vaikai yra tinkamai aprūpinti ir pagal bendrą tvarką lanko mokyklą.

27. A. Rendón Marín yra teistas už nusikalstamą veiką. Pirmiausia Ispanijoje jam skirta 9 mėnesių laisvės atėmimo bausmė. Tačiau šios bausmės vykdymas nuo 2009 m. vasario 13 d. dvejiems metams buvo laikinai atidėtas. Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo dieną, 2014 m. kovo 20 d., A. Rendón Marín laukė, kol bus priimtas sprendimas dėl jo prašymo panaikinti įrašus apie teistumą už nusikalstamą veiką.

28. 2010 m. vasario 18 d. A. Rendón Marín remdamasis Įstatymo dėl užsieniečių pirmosios papildomos nuostatos 4 dalies pabaiga *Director General de Inmigración del Ministerio de Trabajo e Inmigración* (Darbo ir imigracijos ministerijos Imigracijos reikalų generalinė direkcija, toliau – Imigracijos reikalų generalinė direkcija) pateikė prašymą išduoti leidimą laikinai gyventi šalyje dėl išimtinių aplinkybių [4].

29. Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad 2010 m. liepos 13 d. sprendimu A. Rendón Marín prašymas taikant Įstatymo dėl užsieniečių 31 straipsnio 5 dalies nuostatas buvo atmestas atsižvelgiant į teistumą už nusikalstamą veiką.

30. A. Rendón Marín pareikštas ieškinys dėl šio sprendimo buvo atmestas 2012 m. kovo 21 d. *Audiencia Nacional* (Nacionalinis teismas, Ispanija) sprendimu, dėl šio sprendimo A. Rendón Marín pateikė kasacinį skundą *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas).

31. Grįsdamas savo kasacinį skundą A. Rendón Marín nurodė vienintelį teisinį pagrindą – klaidingą sprendimų *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639) ir *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124) aiškinimą, nes, A. Rendón Marín teigimu, atsižvelgiant į šią teismo praktiką jam turėjo būti išduotas prašytas leidimas gyventi šalyje, ir Įstatymo dėl užsieniečių 31 straipsnio 3 ir 7 dalių pažeidimą.

32. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad, neatsižvelgiant į konkrečias kiekvieno atvejo aplinkybes, šioje byloje, kaip ir sprendimų *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639) ir *Ruiz Zambrano* (C-34/09 EU:C:2011:124) atvejais, atsisakymas išduoti A. Rendón Marín leidimą gyventi Ispanijoje reiškia priverstinį jo išvykimą iš nacionalinės teritorijos, taigi iš Europos Sąjungos teritorijos, o tai lemia dviejų jo vaikų, iš kurių vienas yra tėvo išlaikomas nepilnametis Ispanijos pilietis, išvykimą iš Europos Sąjungos teritorijos, nes motinos gyvenamoji vieta nežinoma [5]. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad, kitaip nei minėtų Teisingumo Teismo sprendimų atvejais, nagrinėjamu atveju yra įstatyme nustatytas draudimas išduoti leidimą gyventi šalyje, jei prašymą pateikęs asmuo yra teistas už Ispanijoje įvykdytą nusikalstamą veiką. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar nacionalinė teisė, pagal kurią bet kuriuo atveju ir nesant galimybės ką nors pakeisti šiuo atveju draudžiama išduoti leidimą gyventi šalyje, jei prašymą pateikęs asmuo yra teistas už šioje šalyje įvykdytą nusikalstamą veiką, nors tai būtinai reiškia, kad iš nepilnamečio Sąjungos piliečio, kurį išlaiko prašymą pateikęs asmuo, atimama teisė gyventi Sąjungos teritorijoje, suderinama su minėta Teisingumo Teismo praktika, kurioje išaiškintas SESV 20 straipsnis.

33. Šiomis aplinkybėmis *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) 2014 m. kovo 20 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2014 m. balandžio 7 d., nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar nacionalinės teisės norma, pagal kurią atmetama galimybė išduoti leidimą gyventi šalyje vienam iš nepilnamečio Europos Sąjungos piliečio tėvų, kuris šį pilietį išlaiko, dėl to, kad minėtas tėvas valstybėje, kurioje pateikia prašymą, yra teistas už nusikalstamą veiką, nors tai reiškia, kad nepilnametis privalės palikti Sąjungos teritoriją, nes turės vykti kartu su šiuo iš tėvų, atitinka [SESV] 20 straipsnį, aiškinamą atsižvelgiant į [Sprendimą *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639)] ir [Sprendimą *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124)]?“

4 — Dėl šios nuostatos turinio žr. šios išvados 23 punktą.

5 — Pažymėtina, kad sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą apie Lenkijos pilietybę turinčią A. Rendón Marín dukrą užsimenama tik nurodant faktines aplinkybes. Kalbėdamas apie priežastis, paskatinusias kreiptis į Teisingumo Teismą, *Tribunal Supremo* mini tik Ispanijos pilietybę turintį nepilnametį.

B – *Byla C-304/14*

34. CS yra Maroko pilietė. 2002 m. Maroke ji susituokė su Jungtinės Karalystės piliečiu. 2003 m. rugsėjo mėn. atsižvelgiant į šią santuoką ji gavo vizą ir teisėtai atvyko į Jungtinę Karalystę su leidimu gyventi šioje šalyje iki 2005 m. rugpjūčio 20 d. 2005 m. spalio 31 d. CS buvo išduotas leidimas nuolat gyventi Jungtinėje Karalystėje.

35. 2007 m. CS išsituokė. Vėliau ji susitaikė su savo buvusiu vyru ir 2010 m. vėl su juo susituokė. 2011 m. Jungtinėje Karalystėje iš šios santuokos gimė sūnus. Jis yra Jungtinės Karalystės pilietis. Faktiškai CS išlaiko sūnų viena.

36. 2012 m. kovo 21 d. CS buvo nuteista už nusikaltimą. 2012 m. gegužės 4 d. jai buvo skirta dvylikos mėnesių laisvės atėmimo bausmė.

37. 2012 m. rugpjūčio 2 d. CS buvo pranešta, kad dėl teistumo ji turi būti išsiųsta iš Jungtinės Karalystės. 2012 m. rugpjūčio 30 d. CS pateikė prašymą suteikti prieglobstį. Jos prašymą išnagrinėjo kompetentinga Jungtinės Karalystės institucija, vidaus reikalų ministras.

38. 2012 m. lapkričio 2 d. CS, atlikusi laisvės atėmimo bausmę, buvo paleista į laisvę, o 2013 m. sausio 9 d. vidaus reikalų ministras atmetė jos prašymą suteikti prieglobstį[6]. Sprendimas išsiųsti CS iš Jungtinės Karalystės į valstybę, kuri nėra Sąjungos narė, buvo priimtas remiantis Valstybės sienos įstatymo 32 straipsnio 5 punktu. CS, naudodamasi savo teise pareikšti ieškinį, užginčijo vidaus reikalų ministro sprendimą *First-tier Tribunal (Immigration Chamber and Asylum)* (Pirmosios instancijos teismas (Imigracijos ir prieglobsčio skyrius)). 2013 m. rugsėjo 3 d. jos ieškinys buvo patenkintas remiantis tuo, kad ją išsiuntus iš šalies būtų pažeista Pabėgėlių konvencija, ŽTK 3 ir 8 straipsniai, taip pat ES sutartys.

39. Savo sprendime *First-tier Tribunal (Immigration Chamber and Asylum)* (Pirmosios instancijos teismas (Imigracijos ir prieglobsčio skyrius)) konstatavo, kad CS atžvilgiu priėmus išsiuntimo iš šalies priemonę joks kitas šeimos narys Jungtinėje Karalystėje negalėtų rūpintis vaiku, todėl jis turėtų kartu su ja vykti į Maroką. Remdamasis su Europos Sąjungos pilietybe susijusiomis CS vaiko teisėmis, turimomis pagal SESV 20 straipsnį, ir Sprendimu *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124), *First-tier Tribunal (Immigration Chamber and Asylum)* (Pirmosios instancijos teismas (Imigracijos ir prieglobsčio skyrius)) nusprendė: „Europos Sąjungos pilietis jokiomis aplinkybėmis negali būti netiesiogiai išsiųstas iš Europos Sąjungos teritorijos. <...> Šiai pareigai netaikoma jokia išimtis, įskaitant atvejus, kai <...> tėvai yra teisti už nusikalstamą veiką. <...> Todėl aptariamas sprendimas išsiųsti iš šalies neatitinka teisės, nes juo pažeidžiamos teisės, kurias vaikas turi pagal SESV 20 straipsnį.“

40. Vidaus reikalų ministrui buvo leista pateikti apeliacinį skundą *Upper Tribunal (Immigration Chamber and Asylum) London* (Londono aukštesnysis teismas (Imigracijos ir prieglobsčio skyrius)). Vidaus reikalų ministras teigė, kad *First-tier Tribunal (Immigration Chamber and Asylum)* (Pirmosios instancijos teismas (Imigracijos ir prieglobsčio skyrius)) padarė teisės klaidą atlikdamas vertinimą ir darydamas išvadas dėl visų pagrindų, dėl kurių jis patenkino CS ieškinį, įskaitant vertinimą ir išvadas, susijusias su teisėmis, kurias vaikas turi pagal SESV 20 straipsnį, Sprendimu *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124) ir CS išvestinėmis teisėmis. Vidaus reikalų ministras pirmiausia tvirtino, jog pagal Sąjungos teisę nedraudžiama, kad CS būtų išsiųsta į Maroką, net jei dėl to iš jos vaiko, Sąjungos piliečio, būtų atimta galimybė veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro su šiuo statusu susijusių teisių esmę.

6 — Sprendimas buvo užbaigtas išvada, kad dėl CS reikia priimti sprendimą išsiųsti iš šalies dėl teistumo už nusikalstamą veiką.

41. Būtent šiomis aplinkybėmis *Upper Tribunal (Immigration Chamber and Asylum) London* (Londono aukštesnysis teismas (Imigracijos ir prieglobsčio skyrius)) 2014 m. birželio 4 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2014 m. birželio 24 d., nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar pagal Sąjungos teisę, visų pirma SESV 20 straipsnį, draudžiama valstybei narei iš savo teritorijos į ne ES šalį išsiųsti ne Sąjungos pilietį, kuris yra vaiko, tos valstybės narės piliečio (taigi ir Sąjungos piliečio), vienas iš tėvų ir faktiškai vienintelis globėjas, jei dėl to iš šio vaiko, Sąjungos piliečio, būtų atimta galimybė veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro jo, kaip Sąjungos piliečio, teisių esmę?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, kokiomis aplinkybėmis toks išsiuntimas būtų leidžiamas pagal Sąjungos teisę?

3. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, kiek [Direktyvos 2004/38] 27 ir 28 straipsniais gali (jei apskritai gali) būti grindžiamas atsakymas į antrąjį klausimą?“

IV – Procesai Teisingumo Teisme

42. Byloje C-165/14 rašytines pastabas pateikė A. Rendón Marín, Ispanijos, Graikijos, Prancūzijos, Italijos, Nyderlandų, Lenkijos, Jungtinės Karalystės vyriausybės ir Europos Komisija, o byloje C-304/14 – CS, Jungtinės Karalystės, Prancūzijos, Lenkijos vyriausybės ir Europos Komisija.

43. 2015 m. birželio 2 d. sprendimu Teisingumo Teismas taikydamas savo Procedūros reglamento 29 straipsnio 1 dalį perdavė abi bylas nagrinėti tos pačios sudėties teismui, didžiajai kolegijai, ir pagal šio reglamento 77 straipsnį surengė bendrą teismo posėdį šiose bylose.

44. Posėdyje, įvykusiame 2015 m. birželio 30 d., buvo pateiktos žodinės pastabos A. Rendón Marín, CS, Ispanijos, Jungtinės Karalystės, Danijos, Lenkijos vyriausybių ir Komisijos vardu.

V – Vertinimas

A – *Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos byloje C-165/14*

45. Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos, taip pat iš posėdyje A. Rendón Marín ir Ispanijos vyriausybės pateiktų pastabų matyti, kad po to, kai dėl 2012 m. kovo 21 d. sprendimo, kuriuo atmestas ieškinys dėl sprendimo atmesti prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje, buvo pateiktas kasacinis skundas – jį nagrinėdamas *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) pateikė šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą, – A. Rendón Marín Ispanijos vyriausybės subdelegacijai Malagoje pateikė du naujus prašymus išduoti leidimą laikinai gyventi šalyje dėl išimtinių aplinkybių. Tačiau abu šie prašymai buvo pagrįsti nauju pagrindu, būtent šeimine sąsaja su šalimi, numatyta Įstatymo dėl užsieniečių 124 straipsnio 3 dalyje [7], pagal naująsias šio įstatymo įgyvendinimo taisykles [8].

7 — Šiame naujame straipsnyje nustatytos leidimo išdavimo atsižvelgiant į šeiminę sąsają su šalimi sąlygos. Jame aiškiai numatyta galimybė išduoti leidimą gyventi šalyje vienam iš nepilnamečio Ispanijos piliečio tėvų tuo atveju, jei pastarasis išlaiko šį nepilnametį ir kartu su juo gyvena.

8 — Patvirtintas 2011 m. balandžio 20 d. Karaliaus dekretu Nr. 557/2011, kuriuo nustatomos Pagrindinio įstatymo Nr. 4/2000 dėl užsieniečių teisių ir laisvių Ispanijoje ir jų socialinės integracijos, iš dalies pakeisto Pagrindiniu įstatymu Nr. 2/2009, įgyvendinimo taisyklės (*Real Decreto 557/2011 por el que se aprueba el Reglamento de la Ley Orgánica 4/2000, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social, tras su reforma por Ley Orgánica 2/2009*) (BOE, Nr. 103, 2011 m. balandžio 30 d., p. 43821).

46. Dėl pirmojo šių prašymų pažymėtina, kad iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, jog vyriausybės subdelegacija Malagoje 2014 m. vasario 17 d. sprendimu jį atmetė dėl teistumo už nusikalstamą veiką, taikydama Įstatymo dėl užsieniečių 31 straipsnio 5 dalies ir naujųjų Įstatymo dėl užsieniečių įgyvendinimo taisyklių 128 straipsnio nuostatas [9].

47. Dėl antrojo prašymo Ispanijos vyriausybė posėdyje nurodė, kad 2015 m. vasario 18 d. vyriausybės subdelegacija Malagoje kasatoriui pagrindinėje byloje išdavė leidimą laikinai gyventi šalyje. Šiuo atžvilgiu iš žodinių A. Rendón Marín pastabų matyti, kad jis gavo šį leidimą dėl išimtinių aplinkybių, *nes* kompetentinga Ispanijos valdžios institucija *panaikino įrašus apie teistumą už nusikalstamą veiką*.

48. Todėl A. Rendón Marín dabar, atrodo, turi leidimą laikinai gyventi šalyje, kurį prašė išduoti. Nors tai neturi įtakos prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumui, nes šio prašymo pateikimo metu visos sąlygos jam pateikti buvo įvykdytos [10], kyla klausimas, ar ginčas yra išspręstas ir ar dar reikia atsakyti į užduotą prejudicinį klausimą. Taigi šis klausimas susijęs ne su *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtinumo problema [11], o su tuo, kad Teisingumo Teismas galbūt neturi jurisdikcijos [12].

49. Iš SESV 267 straipsnyje vartojamų sąvokų ir jo sistemos matyti, kad prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūra taikytina tik tuo atveju, jei nacionaliniai teismai faktiškai nagrinėja bylą, kurioje jie turi priimti sprendimą, galbūt atsižvelgdami į Teisingumo Teismo prejudicine tvarka priimtą sprendimą [13]. Taigi pagrindinės bylos buvimas yra esminė Teisingumo Teismo jurisdikcijos sąlyga, ir jis gali ar net privalo savo iniciatyva patikrinti, ar ji įvykdyta [14].

50. Šiuo atveju, kaip matyti iš šios išvados 45 punkto, leidimas laikinai gyventi šalyje buvo išduotas po to, kai dėl sprendimo, kuriuo atmestas ieškinys dėl sprendimo atsisakyti išduoti minėtą leidimą, buvo pateiktas kasacinis skundas, o jį nagrinėdamas *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) pateikė Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Jei paaiškėtų, kad A. Rendón Marín iš tikrųjų gavo leidimą laikinai gyventi šalyje, kurį prašė išduoti [15], reikėtų pripažinti, kad pagrindinė byla neturi dalyko, nes A. Rendón Marín reikalavimai patenkinti. Tačiau, nors ir atrodo abejotina, kad Teisingumo Teismo atsakymas būtinas, kad *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) galėtų priimti sprendimą, kaip reikalaujama pagal SESV 267 straipsnį, mano manymu, Teisingumo Teismas negali remdamasis vien posėdyje pateikta informacija griežtai nuspręsti, jog nebūtina, kad *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) toliau nagrinėtų bylą. Iš tikrųjų pastarasis galbūt turės ją nagrinėti dėl priežasčių, kurių nematyti iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos.

9 — Žr. šios išvados 23 punktą.

10 — Šiuo klausimu žr. generalinio advokato F. G. Jacobs išvadą, pateiktą byloje *Djabali* (C-314/96, EU:C:1997:248, 16 punktas). Taip pat žr. Sprendimą *Djabali* (C-314/96, EU:C:1998:104, 17–23 punktai). Šioje byloje prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktas teisinių ir faktinių aplinkybių aprašymas *leidžia* Teisingumo Teismui pateikti naudingą Sąjungos teisės aiškinimą. Žr. Procedūros reglamento 94 straipsnį.

11 — Dėl skirtumo tarp šių dviejų procedūrinių klausimų žr. generalinio advokato N. Wahl išvadą, pateiktą byloje *Gullotta ir Farmacia di Gullotta Davide & C.* (C-497/12, EU:C:2015:168, 16 ir 22 punktai). Taip pat žr. C. Naômé „Le renvoi préjudiciel en droit européen – Guide pratique“, 2-asis leidimas, Briuselis, Larcier, 2010, p. 85 ir 86.

12 — Žr. generalinio advokato N. Wahl išvadą, pateiktą byloje *Gullotta ir Farmacia di Gullotta Davide & C.* (C-497/12, EU:C:2015:168, 17 punktas ir jame nurodyta teismo praktika), kurioje jis pažymi, kad „Teisingumo Teismo jurisdikcijos ribas nustato Sutartyje [Sutartyse] numatytų teisminių gynybos priemonių, kuriomis galima pasinaudoti tik įvykdžius atitinkamose nuostatose išdėstytas sąlygas, sistema“.

13 — Sprendimas *UGT-Rioja ir kt.* (C-428/06–C-434/06, EU:C:2008:488, 39 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

14 — Ten pat, 40 punktas.

15 — Primintina, kad Teisingumo Teismo jurisdikcijos turėjimo sąlygos, nustatytos SESV 267 straipsnyje, turi būti tenkinamos ne tik nacionalinio teismo kreipimosi į Teisingumo Teismą momentu, bet ir per visą procesą. Žr. generalinio advokato N. Wahl išvadą, pateiktą byloje *Gullotta ir Farmacia di Gullotta Davide & C.* (C-497/12, EU:C:2015:168, 19 punktas). Taip pat žr. Procedūros reglamento 100 straipsnį, kuriame nustatyta:

„1. Teismas nagrinėja prašymą priimti prejudicinį sprendimą tol, kol tokį prašymą pateikęs teismas jo neatsiėmė. <...>
2. Tačiau Teismas gali bet kada konstatuoti, kad nebetenkinamos jo jurisdikciją apibrėžiančios sąlygos.“

51. Šiuo atžvilgiu, mano nuomone, svarbu paklausti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, ar jis neketina atsiimti šio prašymo ir ar esama priežasčių, leidžiančių manyti, kad Teisingumo Teismo atsakymas vis dar būtinas, kad būtų galima priimti sprendimą. Toks požiūris atitinka Teisingumo Teismo praktiką, pagal kurią prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateikiamas ne dėl to, kad būtų suformuluotos patariamosios nuomonės bendro pobūdžio arba hipotetiniais klausimais, o dėl to, kad reikia veiksmingai išspręsti ginčą [16].

52. Tam atvejui, jei pasitaręs su prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiu teismu Teisingumo Teismas nuspręstų, kad atsakymas tebėra reikalingas, išnagrinėsiu pateiktą klausimą, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šio prašymo neatsiėmė.

B – *Dėl bylų C-165/14 ir C-304/14 esmės*

53. Abu prašymai priimti prejudicinį sprendimą, kuriuos pateikė atitinkamai *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) ir *Upper Tribunal (Immigration Chamber and Asylum) London* (Londono aukštesnysis teismas (Imigracijos ir prieglobsčio skyrius), Jungtinė Karalystė), iš esmės susiję su SESV 20 straipsnio išaiškinimu ir šios nuostatos taikymo sritimi, atsižvelgiant arba į sprendimus *Zhu ir Chen* [17] (byla C-165/14) ir *Ruiz Zambrano* [18] (bylos C-165/14 ir C-304/14), arba tik į pastarąjį sprendimą, o jų ypatumas tas, kad ieškovai yra teisti už nusikalstamą veiką.

54. Visų pirma primintina, kad, vykdant SESV 267 straipsnyje įtvirtintą nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrą, pastarasis teismas nacionaliniam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris leistų priimti sprendimą nagrinėjamoje byloje. Į tai atsižvelgdamas Teisingumo Teismas prireikus turi performuluoti jam pateiktus klausimus. Iš tikrųjų Teisingumo Teismas turi išaiškinti visas Sąjungos teisės nuostatas, būtinas nacionaliniams teismams, kad jie galėtų priimti sprendimus nagrinėjamose bylose, net jei šios nuostatos nėra aiškiai nurodytos šių teismų Teisingumo Teismui pateiktuose klausimuose [19].

55. Todėl, net jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausimuose dėl išaiškinimo formaliai nurodė tik SESV 20 straipsnį, ši aplinkybė netrukdo Teisingumo Teismui pateikti jam visapusišką Sąjungos teisės išaiškinimą, kuris gali būti naudingas sprendimui jo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar šis teismas apie tai užsiminė savo pateiktuose klausimuose. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos, pirmiausia iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti aiškintinus Sąjungos teisės klausimus atsižvelgdamas į bylos dalyką [20].

56. Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas dėl bylos C-165/14 iš esmės siekia išsiaiškinti, viena vertus, ar pagal Direktyvą 2004/38 draudžiamas nacionalinės teisės aktas, kurį taikant automatiškai atsisakoma išduoti leidimą gyventi šalyje trečiosios valstybės piliečiui, vienam iš nepilnamečio Sąjungos piliečio tėvų, kuris išlaiko šį nepilnametį ir gyvena su juo priimančiojoje valstybėje narėje, jei šis iš tėvų yra teistas už nusikalstamą veiką, ir, kita vertus, ar pagal SESV 20 straipsnį, išaiškintą atsižvelgiant į sprendimus *Zhu ir Chen* [21] ir *Ruiz Zambrano* [22], draudžiamas

16 — Žr., be kita ko, sprendimus *Zabala Erasun ir kt.* (C-422/93–C-424/93, EU:C:1995:183, 29 punktas), *Djabali* (C-314/96, EU:C:1998:104, 19 punktas) ir *García Blanco* (C-225/02, EU:C:2005:34, 28 punktas).

17 — C-200/02, EU:C:2004:639.

18 — C-34/09, EU:C:2011:124.

19 — Žr., be kita ko, Sprendimą *Betriu Montull* (C-5/12, EU:C:2013:571, 40 punktas ir ten nurodyta teismo praktika).

20 — Ten pat, 41 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

21 — C-200/02, EU:C:2004:639.

22 — C-34/09, EU:C:2011:124.

nacionalinės teisės aktas, kurį taikant automatiškai atsisakoma išduoti leidimą gyventi šalyje trečiosios valstybės piliečiui, vienam iš nepilnamečių Sąjungos piliečių tėvų, turinčiam išimtinę jų globos teisę, jei šis iš tėvų yra teistas už nusikalstamą veiką ir jei dėl minėto atsisakymo šie nepilnamečiai yra priversti palikti Sąjungos teritoriją.

57. Dėl bylos C-304/14 prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar pagal SESV 20 straipsnį valstybei narei draudžiama išsiųsti iš savo teritorijos į šalį, kuri nėra Sąjungos narė, trečiosios valstybės pilietį, vieną iš vaiko, kuris yra šios valstybės narės pilietis, tėvų, faktiškai vienintelį šio vaiko globėją, jei dėl to iš šio vaiko, Sąjungos piliečio, atimama galimybė veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro jo, kaip Sąjungos piliečio, teisių esmę.

58. Kadangi nagrinėjant abi bylas kyla panašūs klausimai, dėl jų abiejų siūlau bendrą išvadą. Tačiau norėčiau pažymėti, kad, nepaisant šių bylų panašumų, tarp jų esama ir skirtumų, taigi ir skirtumų tarp klausimų, kuriuos Teisingumo Teismui pateikė *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) ir *Upper Tribunal (Immigration Chamber and Asylum) London* (Londono aukštesnysis teismas (Imigracijos ir prieglobsčio skyrius)). Todėl, mano manymu, prieš nagrinėjant klausimų, kuriuos uždavė prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai, esminius aspektus, pirmiausia reikia išnagrinėti pagrindinių bylų ypatumus.

1. Bylų ypatumai

59. Pagrindinėse bylose aptariamos situacijos panašios visų pirma tuo, kad ieškovai jose yra trečiosios šalies piliečiai, vieni iš mažamečių Sąjungos piliečių, gyvenančių atitinkamai savo valstybėje narėje, tėvų, kurie yra vieninteliai šių mažamečių globėjai. Be to, šie vaikai, Sąjungos piliečiai, visada gyveno savo valstybėje narėje. Galiausiai ir A. Rendón Marín, ir CS buvo skirta atitinkamai devynių ir dvylikos mėnesių laisvės atėmimo bausmė.

60. Tačiau pagrindinės bylos turi ir skirtumų. Jie susiję pirmiausia su aplinkybe, kad vienas iš aptariamų vaikų, A. Rendón Marín duktė, gyvena kitoje valstybėje narėje nei ta, kurios pilietybę ji turi, su aptariamo nacionalinės teisės akto rūšimi (sprendimas neišduoti leidimo gyventi Ispanijoje ir sprendimas išsiųsti iš Jungtinės Karalystės)[23] ir su A. Rendón Marín ir CS padarytų nusikaltimų sunkumo laipsniu (A. Rendón Marín skirtos devynių mėnesių laisvės atėmimo bausmės vykdymas buvo sustabdytas, o CS jai skirtą dvylikos mėnesių laisvės atėmimo bausmę atliko).

61. Pirmiausia *dėl* A. Rendón Marín *dukters* (Lenkijos pilietės), kuri gimė Ispanijoje ir visada gyveno šioje valstybėje narėje, *situacijos* iš pradžių reikia nustatyti, ar tokia situacija patenka į Direktyvos 2004/38 taikymo sritį, kaip teigia Graikijos, Italijos, Lenkijos vyriausybės ir Komisija. Ši analizė bus atlikta toliau[24].

62. Be to, *dėl aptariamo nacionalinės teisės akto rūšies* norėčiau patikslinti kai kuriuos šių bylų aspektus.

63. Kalbant apie bylą C-165/14, iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos, taip pat iš A. Rendón Marín ir Ispanijos vyriausybės per posėdį pateiktų pastabų matyti, kad 2014 m. vasario 17 d. vyriausybės subdelegacijos Malagoje sprendime neišduoti leidimo gyventi šalyje nurodyta, jog pagal Įstatymo dėl užsieniečių 28 straipsnio 3 dalį, skaitomą kartu su šio įstatymo įgyvendinimo taisyklių 24 straipsniu, A. Rendón Marín „turi išvykti iš Ispanijos ne vėliau kaip per penkiolika dienų nuo pranešimo apie [sprendimą atmesti prašymą] dienos“.

23 — Dėl CS situacijos pažymėtina, kad ji teisėtai atvyko į Jungtinę Karalystę kaip šios valstybės piliečio žmona, turėdama leidimą laikinai gyventi šalyje. Vėliau jai buvo išduotas leidimas nuolat gyventi šioje valstybėje narėje.

24 — Žr. šios išvados 81–88 punktus.

64. Šiuo atžvilgiu Ispanijos vyriausybė savo rašytinėse ir žodinėse pastabose teigia, kad aptariamo Ispanijos teisės akto taikymas, taigi ir nurodymas išvykti iš šalies automatiškai nelemia trečiosios valstybės piliečio išsiuntimo iš šalies dėl jo teistumo už nusikalstamą veiką. Iš tikrųjų kompetentinga valdžios institucija visų pirma turi įrodyti, kad atitinkamas asmuo padarė Įstatymo dėl užsieniečių pažeidimą, nurodytą šio įstatymo 53 straipsnio 1 dalies a punkte, ir pradėti sankcijos skyrimo procedūrą, kuri gali lemti sankciją išsiųsti iš šalies.

65. Tačiau A. Rendón Marín posėdyje šiuo atžvilgiu pabrėžė, kad jei Ispanijoje gyvenantis asmuo neturi leidimo gyventi šalyje, jis daro administracinį pažeidimą, už kurį gali būti baudžiama nurodymu išsiųsti iš šalies.

66. Bet kuriuo atveju iš sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktos informacijos matyti, kad atsisakymas išduoti A. Rendón Marín leidimą gyventi Ispanijoje atsižvelgiant į jo teistumą už nusikalstamą veiką reiškia tai, kad jis turi išvykti iš nacionalinės teritorijos, taigi ir iš Sąjungos, o tai lemia, kad iš Sąjungos turi išvykti ir abu jo vaikai.

67. Kalbant apie bylą C-304/15, pažymėtina, kad, kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pagal aptariamus Jungtinės Karalystės teisės aktus dėl asmens, kuris nėra šios valstybės pilietis, kuris nuteisiamas už nusikalstamą veiką ir kuriam skirta bent dvylikos mėnesių laisvės atėmimo bausmė, vidaus reikalų ministras privalo priimti sprendimą išsiųsti iš šalies [25].

68. Galiausiai dėl A. Rendón Marín ir CS padarytų *nusikaltimų sunkumo laipsnio*, mano manymu, naudinga nurodyti šias toliau pateiktas aplinkybes.

69. Kalbant apie bylą C-165/14, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Imigracijos reikalų generalinė direkcija A. Rendón Marín prašymą išduoti leidimą laikinai gyventi šalyje dėl išimtinių aplinkybių atmetė *dėl teistumo už nusikalstamą veiką* remdamasi Įstatymo dėl užsieniečių 31 straipsnio 5 dalies nuostatomis. Tačiau, kaip matyti iš šios išvados 27 punkto, A. Rendón Marín skirta devynių mėnesių laisvės atėmimo bausmė buvo laikinai sustabdyta ir jis šios bausmės neatliks. Be to, sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo metu A. Rendón Marín laukė kompetentingos valdžios institucijos sprendimo dėl jo prašymo panaikinti įrašus apie teistumą už nusikalstamą veiką [26].

70. Kalbant apie bylą C-304/14, kitaip nei A. Rendón Marín, CS buvo pripažinta padariusi nusikaltimą, už kurį jai skirta dvylikos mėnesių laisvės atėmimo bausmė, ir ji šią bausmę faktiškai atliko. Be to, atsižvelgiant į CS teistumą ir į tai, kad ji nėra Jungtinės Karalystės pilietė, dėl jos buvo priimtas sprendimas išsiųsti iš šalies [27].

71. Atsižvelgiant į šių bylų ypatumus pirmiausia reikia nustatyti, ar A. Rendón Marín ir jo vaikų situacija, taip pat CS ir jos vaiko situacija patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Jeigu į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, reikėtų išnagrinėti prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismų iškeltus konkrečius klausimus, t. y. A. Rendón Marín ir CS teistumo už nusikalstamą veiką reikšmę jų teisės gyventi šalyje pripažinimui.

25 — Taip pat žr. šios išvados 13 punktą.

26 — Šiuo atžvilgiu žr. šios išvados 46 ir 47 punktus.

27 — Dėl šio sprendimo išsiųsti iš šalies privalomojo pobūdžio žr. šios išvados 13 ir 67 punktus.

2. Pirminės pastabos

72. Dėl pagrindinių bylų Teisingumo Teismas turi išaiškinti Sąjungos teisę, kad būtų galima patikrinti aptariamų nacionalinės teisės aktų atitiktį Sąjungos teisei esant aplinkybėms, susijusioms, viena vertus, su mažamečių Sąjungos piliečių, kurie visada gyveno savo atitinkamoje valstybėje narėje, teise gyventi Sąjungos teritorijoje, taigi ir jų vieno iš tėvų, trečiosios šalies piliečio, turinčio išimtinę jų globos teisę, teise gyventi šioje teritorijoje, ir, kita vertus, su galimybe valstybei narei atsisakyti išduoti leidimą gyventi šalyje arba nuspręsti tokius trečiosios valstybės piliečius išsiųsti iš šalies atsižvelgiant į jų teistumą už nusikalstamą veiką.

73. Šiomis aplinkybėmis, prieš išnagrinėjant Teisingumo Teismo nustatytas teisės gyventi šalyje, suteikiamos Sąjungos piliečio šeimos nariams, rūšis, reikia trumpai aptarti kompetencijos suteikimo imigracijos teisės srityje principą.

a) Dėl kompetencijos suteikimo imigracijos teisės srityje principo

74. Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės srityje Sąjunga dalijasi kompetencija su valstybėmis narėmis, kaip nustatyta SESV 4 straipsnio 2 dalies j punkte. Šia kompetencija siekiami tikslai ir jos įgyvendinimo sąlygos patikslintos ESV sutarties trečiosios dalies V antraštinėje dalyje. SESV 67 straipsnyje nurodyta, kad Sąjunga, be kita ko, suformuluoja bendrą imigracijos politiką, kuri grindžiama valstybių narių solidarumu ir yra teisinga trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu. Taigi priimant bet kurią priemonę, nurodytą SESV 79 straipsnio 2 dalyje[28], taikoma įprasta teisėkūros procedūra. Sąjungos kompetencijos įgyvendinimas atlikus subsidiarumo principo taikymo patikrą daro pirmenybės teikimo poveikį valstybėms narėms. Taigi jos netenka savo pačių kompetencijos, jei veiksmų imasi Sąjunga. Kadangi Sąjungos kompetencija migracijos srityje – tai derinimo kompetencija, pirmenybės teikimo poveikis įvairuoja atsižvelgiant į tikslią Sąjungos veiksmų apimtį ir intensyvumą[29]. Taigi priimant direktyvas, kurias valstybės narės privalo perkelti, nustatomos bendros taisyklės, bet valstybės narės gali priimti teisės aktus, susijusius su klausimais, kurių šios direktyvos neapima, taip pat gali nukrypti nuo bendrų taisyklių, jei tai leidžiama pagal šias direktyvas. Šiomis aplinkybėmis valstybės narės iš esmės išlaiko savo kompetenciją imigracijos teisės srityje.

75. Tačiau, jei kalbama apie atvejį, kai aptariamos teisės laisvai judėti ir apsigyventi kitoje valstybėje narėje pagal Sąjungos teisę, diskrecija, kurią turi valstybės narės imigracijos srityje, negali kliudyti taikyti nuostatų dėl Sąjungos pilietybės ar laisvo judėjimo, net jei šios nuostatos susijusios ne tik su Sąjungos piliečio situacija, bet ir su jo šeimos nario, kuris yra trečiosios šalies pilietis, situacija.

b) Dėl Teisingumo Teismo nustatytų teisės gyventi šalyje, suteikiamos Sąjungos piliečio šeimos nariams, rūšių

76. Reikia patikslinti, kad Teisingumo Teismas, remdamasis pirmiausia Sutartimis, savo praktikoje pripažino tris teisės gyventi šalyje, suteikiamos Sąjungos piliečio šeimos nariams, rūšis.

28 — Šis straipsnis apima ir teisėtą, ir neteisėtą imigraciją.

29 — Protokole Nr. 25 dėl kompetencijos pasidalijimo nurodyta, kad „kai Sąjunga imasi veiksmų tam tikroje srityje, jos kompetencija apima tik tuos aspektus, kurie reglamentuojami atitinkamu Sąjungos teisės aktu, bet neapima visos srities“.

77. Dėl dviejų pirmųjų rūšių pažymėtina, kad teisė gyventi šalyje, kuri suteikiama Sąjungos piliečio šeimos nariams, turima *toje valstybėje narėje, kurios pilietybę turi šis Sąjungos pilietis* [30]. Pirmoji – tai teisė į šeimos susijungimą, suteikiama piliečiui iš anksto arba tuo pačiu metu, kai naudojamasi judėjimo laisve, ir paremta apribojimų draudimu [31]. Antroji pagrįsta SESV 20 straipsnio veiksmingumu ir ja siekiama neleisti, kad iš piliečio būtų atimta galimybė naudotis tuo, kas sudaro teisių, kurias jam suteikia Sąjungos pilietybė, esmę [32]. Tokie atvejai yra išimtiniai [33].

78. Dėl trečiosios teisės gyventi šalyje rūšies pažymėtina, kad šios rūšies teisė suteikiama Sąjungos piliečio šeimos nariams *priimančiojoje valstybėje narėje* [34]. Iš tikrųjų Teisingumo Teismas pripažino, kad Sąjungos pilietis, kuris niekada nebuvo išvykęs iš valstybės narės teritorijos, gali remtis iš Sutarties kylančiomis teisėmis, jeigu jis yra kitos valstybės narės pilietis [35]. Teisingumo Teismas pagrindė šią teisę apsigyventi šalyje Sąjungos piliečio teisės gyventi šalyje veiksmingumu [36].

79. Pabrėžtina, kad šios bylos susijusios tik su minėtomis antrąja ir trečiąja teisės gyventi šalyje rūšimis [37].

80. Atsižvelgdamas į šią teismo praktiką pirmiausia išnagrinėsiu, ar A. Rendón Marín ir jo dviejų vaikų ir CS ir jos vaiko atvejai patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, konkrečiau kalbant, į nuostatų, susijusių su Sąjungos pilietybe, taikymo sritį.

3. Dėl teisės gyventi šalyje, suteikiamos Sąjungos piliečio šeimos nariams priimančiojoje valstybėje narėje. A. Rendón Marín ir jo dukters atvejo analizė atsižvelgiant į Direktyvą 2004/38

81. Laisvas asmenų judėjimas – tai viena pagrindinių vidaus rinkos teisių. Šia pagrindine laisve naudojamasi teritorijoje be vidaus sienų, kurioje ši laisvė užtikrinta pagal Sutarties nuostatas [38].

82. Asmenų teisė laisvai judėti reiškiasi valstybės narės piliečio, taigi ir Sąjungos piliečio, išvykimu iš savo valstybės narės. Tačiau šiose bylose nei A. Rendón Marín vaikai, kurie yra Lenkijos ir Ispanijos piliečiai, nei CS vaikas, kuris yra Jungtinės Karalystės pilietis, iš atitinkamos valstybės narės neišvyko. Todėl šios bylos iš esmės nėra susijusios su Sąjungos piliečio teise laisvai judėti iš vienos valstybės narės į kitą. Iš tikrųjų Direktyva 2004/38 taikoma visiems Sąjungos piliečiams, kurie „atvyksta į kitą valstybę narę, kurios piliečiai jie nėra, ir <...> jų šeimos nariams“. Taigi Direktyva 2004/38 iš esmės netaikoma tokiems atvejams, kaip A. Rendón Marín ir jo sūnaus, Ispanijos piliečio, ir CS ir jos vaiko, Jungtinės Karalystės piliečio.

30 — Žr. mano išvadą, pateiktą byloje *McCarthy ir kt.* (C-202/13, EU:C:2014:345).

31 — Žr. sprendimus *Singh* (C-370/90, EU:C:1992:296), *Carpenter* (C-60/00, EU:C:2002:434), *Eind* (C-291/05, EU:C:2007:771) ir *McCarthy ir kt.* (C-202/13, EU:C:2014:2450).

32 — Žr. Sprendimą *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124).

33 — Dėl šios rūšies atvejų išimtinio pobūdžio žr. sprendimus *McCarthy* (C-434/09, EU:C:2011:277, 47 punktas), *Dereci ir kt.* (C-256/11, EU:C:2011:734, 64 punktas), *Iida* (C-40/11, EU:C:2012:691, 71 punktas) ir *Alokpa ir Moudoulou* (C-86/12, EU:C:2013:645, 32 punktas).

34 — Šios rūšies teisė gyventi šalyje buvo suteikta mažamečio Sąjungos piliečio tėvams, nors jie iš esmės negalėjo remtis išlaikomo aukštutinės linijos giminaičio statusu, nes neatitiko teisės gyventi šalyje atsiradimo sąlygų, nustatytų 1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvoje 90/364/EEB dėl teisės apsigyventi (OL L 180, p. 26; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 20 sk., 1 t., p. 3) (pakeistoje ir panaikintoje Direktyva 2004/38). Žr. Sprendimą *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 43–46 punktai).

35 — Žr. Sprendimą *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639). Taip pat žr. Sprendimą *Garcia Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539).

36 — Žr. Sprendimą *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 45 punktas). Taip pat žr. Sprendimą *Alokpa ir Moudoulou* (C-86/12, EU:C:2013:645, 28 punktas).

37 — Žr. šios išvados 77 ir 78 punktus.

38 — Žr. Direktyvos 2004/38 2 konstatuojamąją dalį.

83. Tačiau Ispanijos, Graikijos, Italijos, Lenkijos vyriausybės ir Komisija mano, kad A. Rendón Marín dukters, mažametės Lenkijos pilietės, gyvenančios valstybėje narėje, kurios pilietė ji nėra, atvejis patenka į Direktyvos 2004/38 taikymo sritį. Iš tikrųjų tokį atvejį galima prilyginti atvejui, nagrinėtajam byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Zhu ir Chen* [39].

84. Taigi reikia nustatyti, ar atsižvelgiant į bylos C-165/14 aplinkybes mažametis Sąjungos pilietis, gyvenantis valstybėje narėje, kurios pilietis jis nėra, atitinka Direktyvoje 2004/38 nurodytas sąlygas.

a) Direktyvos 2004/38 taikymas A. Rendón Marín ir jo dukters atvejui

85. Pagal Direktyvos 2004/38 3 konstatuojamąją dalį šia direktyva siekiama supaprastinti ir sustiprinti visų Sąjungos piliečių teisę laisvai judėti ir gyventi šalyje. Atskaitos taškas siekiant nustatyti, ar teisė gyventi šalyje gali būti grindžiama šia direktyva, yra jos 3 straipsnis. Šio straipsnio, pavadinto „Naudos gavėjai [Asmenys, kuriems taikoma direktyva]“, 1 dalyje nustatyta, kad minėta direktyva taikoma pirmiausia visiems Sąjungos piliečiams, „kurie atvyksta į kitą valstybę narę, kurios piliečiai jie nėra, ir <...> jų šeimos nariams“. Šis atvejis aiškiai atitinka A. Rendón Marín dukters, gyvenančios Ispanijoje, valstybėje narėje, kurios pilietė ji nėra, atvejį.

86. Sprendime *Zhu ir Chen* [40] Teisingumo Teismas nusprendė, kad mažamečio Sąjungos piliečio, gyvenančio kitoje valstybėje narėje nei ta, kurios pilietis jis yra, ir nesinaudojusio savo teise laisvai judėti, atvejis vis dėlto patenka į Sąjungos teisės laisvo asmenų judėjimo srities nuostatų [41], pirmiausia į Direktyvos 90/364, pakeistos ir panaikintos Direktyva 2004/38, nuostatų, taikymo sritį. Pateikdamas savo argumentus Teisingumo Teismas pabrėžė, kad vienos valstybės narės piliečio, gimusio kitoje valstybėje narėje ir nesinaudojusio judėjimo laisve, padėties tik dėl šios aplinkybės negalima prilyginti vien vidaus situacijai, taip atimant iš to piliečio teisę priimančiojoje valstybėje narėje naudotis Sąjungos teisės nuostatomis, reglamentuojančiomis laisvą asmenų judėjimą ir teisę gyventi šalyje [42]. Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad teisė gyventi valstybių narių teritorijoje, numatyta SESV 21 straipsnio 1 dalyje, suteikiama tiesiogiai kiekvienam Sąjungos piliečiui aiškia ir tikslia Sutarties nuostata [43].

87. Galiausiai vien to, kad A. Rendón Marín duktė yra valstybės narės pilietė, taigi ir Sąjungos pilietė, pakanka, kad ji galėtų remtis SESV 21 straipsnio 1 dalimi. Teisingumo Teismo teigimu, ši Sąjungos piliečių teisė gyventi kitos valstybės narės teritorijoje ribojama Sutartyje ir jai įgyvendinti priimtuose teisės aktuose nustatytų apribojimų ir sąlygų [44], tačiau šie apribojimai ir sąlygos turi būti taikomi atsižvelgiant į Sąjungos teisės nustatytus apribojimus ir jos bendruosius principus, pirmiausia į proporcingumo principą [45].

88. Šiomis aplinkybėmis esu tos nuomonės, kad šiuo atveju pagal SESV 21 straipsnio 1 dalį ir Direktyvą 2004/38 A. Rendón Marín dukrai iš esmės suteikiama teisė gyventi Ispanijoje. Tačiau dar reikia patikrinti, ar A. Rendón Marín, kaip tiesiosios aukštutinės linijos giminaitis, gali remtis teise gyventi šalyje.

39 — C-200/02, EU:C:2004:639.

40 — C-200/02, EU:C:2004:639.

41 — Ten pat, 19, 20 ir 25–27 punktai. Primenu, kad Teisingumo Teismas Sprendime *Baumbast ir R* (C-413/99, EU:C:2002:493, 75 punktas) jau yra pripažinęs, kad „kai pagal [1968 m. spalio 15 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje (OL L 257, p. 2; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 15)] 12 straipsnį vaikai turi teisę gyventi priimančiojoje valstybėje narėje, kad lankytų bendrojo lavinimo mokyklas, šią nuostatą reikia aiškinti kaip suteikiančią savo vaikus [faktiškai] prižiūrinčiam vienam iš tėvų, neatsižvelgiant į jo pilietybę, teisę gyventi kartu su jais, kad palengvintų tokios teisės įgyvendinimą, nepaisant to, kad tėvai per tą laiką nutraukė santuoką arba vienas iš tėvų, kuris yra Europos Sąjungos pilietis, nėra [nebėra] darbuotojas migrantas priimančiojoje valstybėje narėje“.

42 — Sprendimas *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 19 punktas).

43 — Ten pat, 26 punktas.

44 — Ten pat, 26 punktas.

45 — Žr., be kita ko, Sprendimą *Baumbast ir R* (C-413/99, EU:C:2002:493, 91 punktas).

89. Iš tikrųjų išvestinė teisė gyventi šalyje A. Rendón Marín gali būti suteikta tik tuo atveju, jeigu jo duktė, mažametė Sąjungos pilietė, atitinka Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytas sąlygas [46]. Pirmiausia šioje nuostatoje nurodyta, kad Sąjungos pilietis privalo turėti pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai, ir visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje, o tai patikrinti turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

90. Šiuo atžvilgiu visų pirma primintina, kad Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog nors Sąjungos pilietis privalo turėti pakankamai išteklių, Sąjungos teisėje nėra nustatyta jokių jų kilmės reikalavimų; šiais ištekliais gali aprūpinti, be kita ko, trečiosios valstybės pilietis, vienas iš atitinkamų mažamečių piliečių tėvų [47]. Todėl Teisingumo Teismas konstatavo, kad „sprendimas vienam iš vaiko tėvų, valstybės narės ar trečiosios valstybės piliečiui, realiai globojančiam Sąjungos nepilnametį pilietį, neleisti apsigyventi kartu su šiuo vaiku priimančioje valstybėje narėje reikštų, kad vaiko teisė apsigyventi šalyje prarastų prasmę, nes tam, kad mažametis vaikas galėtų *pasinaudoti* teise apsigyventi, jis privalėtų turėti teisę būti lydimas savo globėjo, kuris dėl šios priežasties turi turėti teisę gyventi kartu su vaiku visą laiką“ [48]. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad, jei teisė gyventi priimančiojoje valstybėje narėje SESV 21 straipsniu ir Direktyva 2004/38 suteikiama kitos valstybės narės mažamečiam piliečiui, atitinkančiam sąlygas, nustatytas šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte, pagal šias nuostatas leidžiama vienam iš tėvų, turinčiam išimtinę šio piliečio globos teisę, kartu su juo gyventi priimančiojoje valstybėje narėje [49].

91. Šiuo atveju iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad vaikai yra tinkamai aprūpinti ir pagal bendrą tvarką lanko mokyklą. Taigi atrodo, kad jų tėvas tinkamai užtikrina jų pragyvenimą. Be to, Ispanijos vyriausybė posėdyje pažymėjo, kad pagal Ispanijos teisės aktus A. Rendón Marín ir jo vaikai yra apdrausti sveikatos draudimu. Tokiomis aplinkybėmis būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar A. Rendón Marín duktė – pati arba dėl tėvo kaip tarpininko – turi pakankamai lėšų ir visavertį sveikatos draudimą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punktą.

92. Šiomis aplinkybėmis manau, kad A. Rendón Marín ir jo dukters atvejis iš esmės patenka į SESV 21 straipsnio ir Direktyvos 2004/38 taikymo sritį.

b) Teistumo už nusikalstamą veiką reikšmė pripažįstant išvestinę teisę gyventi šalyje, atsižvelgiant į Direktyvos 2004/38 27 ir 28 straipsnius

93. Dabar reikia nustatyti, ar A. Rendón Marín turima išvestinė teisė gyventi šalyje gali būti apribota remiantis nuostata, kaip antai aptariama pagrindinėje byloje, pagal kurią, kad būtų suteiktas pradinis leidimas gyventi šalyje, *automatiškai* taikoma teistumo Ispanijoje arba šalyse, kuriose suinteresuotasis asmuo gyveno, nebuvimo sąlyga.

94. Taip nemanau dėl toliau nurodytų priežasčių.

46 — Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad A. Rendón Marín duktė gimė Ispanijoje 2003 m. Taigi negalima atmesti galimybės, kad ji neįgijo teisės nuolat gyventi šioje šalyje pagal Direktyvos 2004/38 16 straipsnio 1 dalį. Tokiu atveju, kaip teisingai pažymi Lenkijos vyriausybė, jos teisei gyventi šalyje nebūtų taikomos šios direktyvos III skyriuje, pirmiausia 7 straipsnio 1 dalies b punkte, nustatytos sąlygos.

47 — Sprendimai *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 30 punktas) ir *Alokpa ir Moudoulou* (C-86/12, EU:C:2013:645, 27 punktas).

48 — Sprendimai *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 45 punktas) ir *Alokpa ir Moudoulou* (C-86/12, EU:C:2013:645, 28 punktas). Išskirta mano.

49 — Sprendimai *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 46 ir 47 punktai) ir *Alokpa ir Moudoulou* (C-86/12, EU:C:2013:645, 29 punktas).

95. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką bet kuris teisės judėti ir gyventi šalyje apribojimas – tai pagrindinio laisvo asmenų judėjimo principo išimtis, kuri aiškintina siaurai ir kurios apimties valstybės narės negali nustatyti vienašališkai [50]. Todėl tam, kad pagal Sąjungos teisę nebūtų draudžiama atsisakyti išduoti leidimą gyventi šalyje, dėl kurio pateikė prašymą A. Rendón Marín, pagrindinėje byloje aptariama nuostata turi atitikti Sąjungos teisės aktų leidėjo nustatytus apribojimus ir sąlygas.

96. Pirma, dėl A. Rendón Marín teisės gyventi šalyje išimčių pažymėtina, kad Teisingumo Teismas nuolat primena Direktyvos 2004/38 27 straipsnyje nustatytas taisykles [51]. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad valstybė narė gali apriboti Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių, neatsižvelgiant į pilietybę, judėjimo ir gyvenimo šalyje laisvę dėl viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar jos sveikatos apsaugos priežasčių. Tačiau tokios išimtys yra labai apribotos. Kaip matyti iš Direktyvos 2004/38 27 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos, kad Sąjungos piliečio ar jo šeimos nario judėjimo ir gyvenimo šalyje laisvės apribojimo priemonės, pirmiausia susijusios su viešąja tvarka, būtų pateisinamos, jos turi atitikti proporcingumo principą ir būti grindžiamos vien tik asmeniniu atitinkamo asmens elgesiu [52]. Šioje nuostatoje taip pat numatyta, kad šios priemonės negali būti grindžiamos vien teistumu už nusikalstamą veiką. Minėtos direktyvos 27 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje nustatyta, kad atitinkamo asmens elgesys turi tuo metu kelti tikrą ir pakankamai rimtą pavojų, kenkiantį vienam iš pagrindinių visuomenės interesų [53]. Šioje nuostatoje patikslinta, kad pateisinimai, kurie yra tiesiogiai nesusiję su atvejo aplinkybėmis arba grindžiami bendrosios prevencijos sumetimais, nėra priimtini [54].

97. Tačiau nemanau, kad A. Rendón Marín atvejis atitinka šios išvados 95 ir 96 punktuose primintas sąlygas. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, jog pagal pagrindinėje byloje aptariamus teisės aktus, kad būtų suteiktas pradinis leidimas gyventi šalyje, *automatiškai* ir nesant jokios galimybės ką nors pakeisti taikoma teistumo už nusikalstamą veiką Ispanijoje arba šalyse, kuriose anksčiau gyveno atitinkamas asmuo, nebuvimo sąlyga.

98. Šiuo atveju, kaip matyti iš šios išvados 69 punkto, sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pažymima, kad taikant šiuos teisės aktus A. Rendón Marín prašymas išduoti leidimą laikinai gyventi šalyje dėl išimtinių aplinkybių buvo atmestas atsižvelgiant į jo teistumą už nusikalstamą veiką. Taigi išduoti leidimą gyventi šalyje buvo atsisakyta automatiškai, neatsižvelgiant į ypatingą kasatoriaus pagrindinėje byloje padėtį, t. y. neįvertinus nei jo asmeninio elgesio, nei galimo pavojaus, kurį tuo metu šis elgesys gali kelti viešajai tvarkai ar visuomenės saugumui. Lenkijos vyriausybė savo rašytinėse pastabose taip pat pažymėjo, kad iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą visai nematyti, kad šios aplinkybės būtų buvusios nagrinėtos ir įvertintos.

50 — Žr., be kita ko, sprendimus *Van Duyn* (41/74, EU:C:1974:133, 18 punktas), *Bonsignore* (67/74, EU:C:1975:34, 6 punktas), *Rutili* (36/75, EU:C:1975:137, 27 punktas), *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172, 33 punktas), *Calfa* (C-348/96, EU:C:1999:6, 23 punktas), *Orfanopoulos ir Oliveri* (C-482/01 ir C-493/01, EU:C:2004:262, 64 ir 65 punktai), *Komisija / Ispanija* (C-503/03, EU:C:2006:74, 45 punktas), *Komisija / Vokietija* (C-441/02, EU:C:2006:253, 34 punktas) ir *Komisija / Nyderlandai* (C-50/06, EU:C:2007:325, 42 punktas).

51 — Žr. Komisijos ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje [teritorijose] taikymo (COM(2008) 840 *final*, p. 8), kurioje nurodyta, kad „Direktyvos VI skyriuje valstybėms narėms numatoma teisė neleisti [Sąjungos] piliečiams ir jų šeimos nariams atvykti į šalį arba juos išsiųsti iš šalies, bet nustato [nustatyta], kad turi būti laikomasi griežtų materialinių ir procedūrinių apsaugos priemonių, kurios užtikrintų tai, kad būtų išlaikyta teisinga valstybių narių ir [Sąjungos] piliečių interesų pusiausvyra“. Būtent dėl atsisakymo Sąjungos piliečiams ir jų šeimos nariams, trečiosios valstybės piliečiams, suteikti teisę atvykti į valstybės narės teritoriją žr. Sprendimą *Komisija / Ispanija* (C-503/03, EU:C:2006:74, 43 ir 45 punktai).

52 — Šiuo atžvilgiu žr., be kita ko, sprendimus *Bonsignore* (67/74, EU:C:1975:34, 6 punktas) ir *Komisija / Vokietija* (C-441/02, EU:C:2006:253, 93 punktas).

53 — Žr., be kita ko, sprendimus *Rutili* (36/75, EU:C:1975:137, 28 punktas), *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172, 35 punktas), *Orfanopoulos ir Oliveri* (C-482/01 ir C-493/01, EU:C:2004:262, 66 punktas) ir *Jipa* (C-33/07, EU:C:2008:396, 23 punktas).

54 — Šiuo atžvilgiu žr. Sprendimą *Bonsignore* (67/74, EU:C:1975:34, 7 punktas).

99. Dėl reikšmingų aplinkybių vertinimo norėčiau pažymėti, kad iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, jog A. Rendón Marín buvo nuteistas už 2005 m. įvykdytą nusikalstamą veiką. Vien to, kad jis buvo nuteistas baudžiamąja tvarka, atsisakymui išduoti leidimą gyventi šalyje pagrįsti pakanka tik tuo atveju, jei, „be socialinės tvarkos sutrikdymo, kurį sukelia bet koks įstatymo pažeidimas“, dėl atitinkamo asmens asmeninio elgesio kyla „reali, tuo metu esama ir pakankamai didelė grėsmė pagrindiniam visuomenės interesui“ [55].

100. Be to, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad sąlyga, susijusi su grėsmės buvimu tuo metu, iš esmės turi būti įvykdyta tada, kai priimama aptariama priemonė [56], o nagrinėjamu atveju taip, atrodo, nėra. Iš tikrųjų atsižvelgdamas į tai, kad A. Rendón Marín skirtos bausmės vykdymas buvo sustabdytas, esu linkęs manyti, kad laisvės atėmimo bausmės jis neatliko.

101. Antra, dėl galimo A. Rendón Marín išsiuntimo iš šalies primenu, kad reikia, viena vertus, atsižvelgti į pagrindines teises, kurių paisymą užtikrina Teisingumo Teismas, pirmiausia į teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, įtvirtintą Chartijos 7 straipsnyje ir ŽTK 8 straipsnyje [57], ir, kita vertus, laikytis proporcingumo principo.

102. Taigi vertinant, ar išsiuntimo iš šalies priemonė yra proporcinga siekiamam tikslui, nagrinėjamu atveju – siekiui apsaugoti viešąją tvarką arba visuomenės saugumą, atsižvelgtina į Direktyvos 2004/38 28 straipsnio 1 dalyje nurodytus kriterijus, t. y. į suinteresuotojo asmens gyvenimo priimančiosios valstybės narės teritorijoje trukmę, jo amžių, sveikatos būklę, šeiminę ir materialinę padėtį, socialinę ir kultūrinę integraciją priimančiojoje valstybėje narėje ir jo sąsajų su savo kilmės šalimi tvirtumą. Mano manymu, taikant proporcingumo principą reikia įvertinti ir nusikaltimo sunkumo laipsnį.

103. Galiausiai svarbu pažymėti, kad Direktyvos 2004/38 23 konstatuojamojoje dalyje [58] nurodyta, jog būtina skirti ypatingą dėmesį asmenų, kurie visiškai integravosi į priimančiąją valstybę narę, apsaugai.

104. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, darau išvadą, kad išimties, susijusios su viešąja tvarka ar visuomenės saugumu, taikymo sąlygos, nustatytos Direktyvoje 2004/38 ir išaiškintos Teisingumo Teismo, nėra įvykdytos ir kad šia išimtimi šiuo atveju negalima grįsti teisės gyventi šalyje apribojimo, kaip antai nustatyto pagrindinėje byloje aptariamuose teisės aktuose. Bet kuriuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi tai patikrinti atsižvelgdamas į visas minėtas aplinkybes.

c) Tarpinė išvada byloje C-165/14

105. Remdamasis išdėstytais argumentais siūlau konstatuoti, kad Direktyva 2004/38 taikoma A. Rendón Marín ir jo dukters, Lenkijos pilietės, atveju. Todėl SESV 21 straipsnį ir Direktyvą 2004/38 reikia aiškinti taip, kad pagal juos draudžiamas nacionalinės teisės aktas, kurį taikant automatiškai atsisakoma išduoti leidimą gyventi šalyje trečiosios valstybės piliečiui, vienam iš nepilnamečio Sąjungos piliečio tėvų, kuris jį išlaiko ir kartu su juo gyvena priimančiojoje valstybėje narėje, jei šis iš tėvų yra teistas už nusikalstamą veiką.

55 — Žr., be kita ko, sprendimus *Rutili* (36/75, EU:C:1975:137, 28 punktas), *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172, 35 punktas), *Orfanopoulos ir Oliveri* (C-482/01 ir C-493/01, EU:C:2004:262, 66 punktas) ir *Jipa* (C-33/07, EU:C:2008:396, 23 punktas). Primenu, kad visi šie kriterijai taikytini kartu. Žr. Komisijos komunikatą Europos Parlamentui ir Tarybai dėl geresnio Direktyvos 2004/38 perkėlimo ir taikymo gairių COM(2009) 313 *final*, p. 11.

56 — Žr., be kita ko, sprendimus *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172, 28 punktas) ir *Komisija / Ispanija* (C-503/03, EU:C:2006:74, 44 punktas).

57 — Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 52 punktas).

58 — Šioje konstatuojamojoje dalyje nurodyta: „Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių išsiuntimas iš šalies dėl valstybinės politikos [viešosios tvarkos] ar visuomenės saugumo priežasčių yra priemonė, galinti rimtai pakenkti asmenims, kurie, pasinaudodami jiems Sutarties suteikiamomis teisėmis ir laisvėmis, galutinai [visiškai] integravosi priimančiojoje valstybėje narėje.“

4. Dėl teisės gyventi šalyje, suteikiamos Sąjungos piliečio šeimos nariams valstybėje narėje, kurios pilietybę turi Sąjungos pilietis. A. Rendón Marín ir jo vaikų atvejo ir CS ir jos vaiko atvejo analizė

106. Mano manymu, A. Rendón Marín ir jo dukters, Lenkijos pilietės, atvejis patenka į Direktyvos 2004/38 taikymo sritį. Tačiau tam atvejui, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, patikrinęs, ar įvykdytos šioje direktyvoje nustatytos sąlygos, nustatytų, kad jos neįvykdytos, atsižvelgdamas į Sprendime *Ruiz Zambrano* [59] įtvirtintą principą A. Rendón Marín ir jo vaikų atvejį ir CS ir jos vaiko atvejį išnagrinėsiu kartu.

a) Sąjungos pilietybė Teisingumo Teismo praktikoje

107. SESV 20 straipsnis, pagal kurį kiekvienas asmuo, turintis valstybės narės pilietybę, yra Sąjungos pilietis [60], reiškia, kad valstybės narės pilietybė yra išankstinė naudojimosi Sąjungos piliečio statusu sąlyga. Šis statusas nuo tada, kai įtrauktas į Sutartis [61], atspindi visų valstybių narių piliečių statusą [62]. Taigi juo įteisintas Europos integracijos procesas sustiprinant piliečių dalyvavimą [63]. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas ne kartą priminė, kad Sąjungos pilietybės paskirtis – suteikti valstybių narių piliečiams esminį statusą [64].

108. Pagrindinė laisvė judėti ir gyventi visoje Sąjungoje neatsiejama nuo Sąjungos piliečio statuso [65]. Taigi juo, kaip „asmeniniu statusu, turinčiu tarpvalstybinę reikšmę“, sukurtos būtinos valstybių narių visuomenių ir jų piliečių tarpusavio pripažinimo, taigi ir tarpusavio pažinimo, sąlygos [66], o šių visuomenių raidai vyksta klostantis konkretiems valstybių narių piliečių santykiams su nacionalinėmis valdžios institucijomis [67]. Būtent šie santykiai leido atitinkamiems piliečiams reikalauti teisių remiantis Sąjungos piliečio statusu. Pripažindama šias teises Teisingumo Teismo praktika vaidino svarbų ar net lemiamą vaidmenį kuriant šį esminį statusą, kuris šiandien yra pagrindinis piliečių Europos tapatybės elementas [68].

59 — C-34/09, EU:C:2011:124.

60 — Sprendimai *D'Hoop* (C-224/98, EU:C:2002:432, 27 punktas) ir *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124, 40 punktas).

61 — Dėl Teisingumo Teismo pareiškimo Sprendime *Grzelczyk* (C-184/99, EU:C:2001:458, 31 punktas) generalinė advokatė E. Sharpston buvo tos nuomonės, kad „šis pareiškimas turi tokias pat svarbias ir išskirtinio masto pasekmes kaip ir ankstesni Teisingumo Teismo sprendimai, įtvirtinę svarbiausias gaires. Iš tikrųjų, mano vertinimu, Sprendime *Gryzelczyk* [(C-184/99, EU:C:2001:458)] Teisingumo Teismo pateikto pilietybės apibrėžimo svarba galėtų būti prilyginta šio Teismo pirmajai principinei išvadai Sprendime *Van Gend & Loos* [(26/62, EU:C:1963:1)], kad „Bendrija sudaro naują tarptautinės teisės teisinę sistemą, kurios labui valstybės < … > apribojo savo suverenias teises ir kurios subjektai yra ne tik valstybės narės, bet ir jų nacionaliniai subjektai [piliečiai].““ Žr. generalinės advokatės E. Sharpston išvadą, pateiktą byloje *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2010:560, 68 punktas).

62 — Dėl Sąjungos pilietybės reikšmės priėmus Mastrichto sutartį žr. S. O'Leary „The evolving Concept of Community Citizenship, From the Free Movement of Persons to Union Citizenship“, Haga, Londonas, Bostonas, Kluwer, 1996.

63 — Žr. mano išvadą, pateiktą byloje *McCarthy ir kt.* (C-202/13, EU:C:2014:345, 39 ir 40 punktai).

64 — Žr., be kita ko, sprendimus *Grzelczyk* (C-184/99, EU:C:2001:458, 31 punktas), *D'Hoop* (C-224/98, EU:C:2002:432, 28 punktas), *Baumbast ir R* (C-413/99, EU:C:2002:493, 82 punktas), *Garcia Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539, 22 punktas), *Orfanopoulos ir Oliveri* (C-482/01 ir C-493/01, EU:C:2004:262, 65 punktas), *Pusa* (C-224/02, EU:C:2004:273, 16 punktas), *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 25 punktas), *Bidar* (C-209/03, EU:C:2005:169, 31 punktas), *Komisija / Austrija* (C-147/03, EU:C:2005:427, 45 punktas), *Schempp* (C-403/03, EU:C:2005:446, 15 punktas), *Ispanija / Jungtinė Karalystė* (C-145/04, EU:C:2006:543, 74 punktas), *Komisija / Nyderlandai* (C-50/06, EU:C:2007:325, 32 punktas), *Huber* (C-524/06, EU:C:2008:724, 69 punktas), *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104), *Prinz ir Seeberger* (C-523/11 ir C-585/11, EU:C:2013:524, 24 punktas) ir *Martens* (C-359/13, EU:C:2015:118, 21 punktas).

65 — Šiuo klausimu žr. K. Lenaerts ir J. A. Gutièrrez-Fons „Ruiz-Zambrano (C-34/09) o de la emancipación de la Ciudadanía de la Unión de los límites inherentes a la libre circulación“, *Revista española de derecho europeo*, Nr. 40, 2011, p. 493–521, p. 518.

66 — Sąjungos pilietybė „reiškia politinio pobūdžio Europos Sąjungos piliečių ryšį, nors kalbama ne apie vienos tautos piliečių ryšį. Atvirkščiai, šis politinis ryšys sieja Europos tautas. Jis remiasi jų tarpusavio įsipareigojimu atverti savo politines bendruomenes kitiems Europos piliečiams ir kurti naują pilietinio ir politinio solidarumo formą Europos mastu. Šis ryšys pagrįstas ne vienos tautos, o Europos politinės erdvės, kurioje susikuria tam tikros teisės ir pareigos, egzistavimu.“ Žr. generalinio advokato M. Poiares Maduro išvadą, pateiktą byloje *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2009:588, 23 punktas).

67 — Šiuo klausimu žr. L. Azoulai „La citoyenneté européenne, un statut d'intégration sociale“, *Chemins d'Europe. Mélanges en l'honneur de Jean Paul Jacqué*, 2010, p. 2–28.

68 — Žr. mano išvadą, pateiktą byloje *McCarthy ir kt.* (C-202/13, EU:C:2014:345, 39 ir 40 punktai).

109. Konkrečiau kalbant, iš Teisingumo Teismo pripažintų Sąjungos piliečių teisių [69] visų pirma nurodyta teisė į vienodą požiūrį į juos, peržengiant šių nuostatų, susijusių su laisvu darbuotojų judėjimu, taikymo srities ribas [70]. Be to, kiek tai susiję su teise laisvai judėti Sąjungos teritorijoje, Teisingumo Teismas pripažino teisę gyventi šalyje ir teisę į vienodą požiūrį, t. y. kaip ir į priimančiosios valstybės narės piliečius [71]. Galiausiai Teisingumo Teismas atsižvelgdamas į Sąjungos pilietybę išaiškino su laisvu darbuotojų judėjimu susijusias Sutarties nuostatas [72].

110. Šis didžiulis praktinis Teisingumo Teismo darbas, lėmęs Sąjungos pilietybės veiksmingumą, buvo ir tebėra laipsniškai atliekamas glaudžiai bendradarbiaujant su nacionaliniais teismais, kai vykdoma prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra. Vykstant šiam bendradarbiavimui Teisingumo Teismas visada laikėsi nuoseklios teismo praktikos krypties, kuria daug prisidėta kuriant esminį Sąjungos piliečio statusą.

111. Nagrinėjamose bylose ypač svarbūs trys Teisingumo Teismo sprendimai: *Zhu ir Chen* [73], *Rottmann* [74] ir *Ruiz Zambrano* [75].

112. Sprendime *Zhu ir Chen* [76], į kurį jau daryta nuoroda šios išvados 86 ir 87 punktuose, Teisingumo Teismas dėl atvejo, kai vaikas, Sąjungos pilietis, niekada nebuvo išvykęs iš Jungtinės Karalystės [77], nusprendė, kad šis vaikas negali visiškai ir veiksmingai naudotis savo, kaip Sąjungos piliečio, turimomis teisėmis be kartu su juo gyvenančių ir juo besirūpinančių tėvų.

113. Sprendime *Rottmann* [78] Teisingumo Teismas patikslino, kad nenustatyta Sąjungos teisės taikymo tarpvalstybinio elemento buvimo sąlyga [79]. Patvirtinęs valstybių narių kompetenciją pilietybės įgijimo ir netekimo srityje [80], Teisingumo Teismas vis dėlto priminė, jog „faktas, kad klausimas priklauso valstybių narių kompetencijai, neriboja principo, kad į Sąjungos teisės taikymo sritį patenkančiose situacijose atitinkamos nacionalinės teisės nuostatos turi atitikti Sąjungos teisę“ [81]. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas rėmėsi nusistovėjusia teismo praktika, susijusia su atvejais, kai valstybių narių kompetencijai priklausančioje srityje priimti teisės aktai buvo įvertinti atsižvelgiant į Sąjungos

69 — Šiuo atžvilgiu žr. L. Azoulai, *op. cit.*, p. 6.

70 — Žr., be kita ko, Sprendimą *Martínez Sala* (C-85/96, EU:C:1998:217).

71 — Žr., be kita ko, sprendimus *Baumbast ir R* (C-413/99, EU:C:2002:493), *Trojani* (C-456/02, EU:C:2004:488) ir *Bidar* (C-209/03, EU:C:2005:169).

72 — Žr., be kita ko, sprendimus *Collins* (C-138/02, EU:C:2004:172), *Ioannidis* (C-258/04, EU:C:2005:559) ir *Vatsouras ir Koupatantze* (C-22/08 ir C-23/08, EU:C:2009:344).

73 — C-200/02, EU:C:2004:639.

74 — C-135/08, EU:C:2010:104.

75 — C-34/09, EU:C:2011:124.

76 — C-200/02, EU:C:2004:639.

77 — Dėl bylos, kurioje priimtas sprendimas *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639), aplinkybių pažymėtina, kad vaikas gimė viename iš Jungtinės Karalystės regionų (Šiaurės Airijoje) ir atvykdamas į Angliją judėjo tik šios šalies viduje.

78 — C-135/08, EU:C:2010:104, 38–42 punktai. Primintina, kad šiame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė dėl priemonės, kuria valstybė narė (nagrinėtu atveju – Vokietijos Federacinė Respublika, Bavarijos federalinė žemė) ketino atimti iš J. Rottmann Vokietijos pilietybę, kurią jis įgijo apgaule natūralizacijos būdu, išvykęs iš Austrijos ir atvykęs į Vokietiją. Tačiau Vokietijos, Austrijos vyriausybės ir Komisija teigė, jog „aplinkybė, kad tokioje situacijoje, kokia susiklostė pagrindinėje byloje, suinteresuotas asmuo iki natūralizacijos pasinaudojo teise į judėjimo laisvę, savaime negali būti tarpvalstybinis elementas, galintis būti reikšmingas šio sprendimo dėl pilietybės suteikimo panaikinimo atžvilgiu“. Nagrinėdamas šiuos argumentus Teisingumo Teismas sutiko neatsižvelgti į tai, kad J. Rottmann anksčiau pasinaudojo savo teise laisvai judėti, ir vertino būsimą, o ne buvusią situaciją. Šiuo klausimu žr. generalinės advokatės E. Sharpston išvadą, pateiktą byloje *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2010:560, 94 punktas).

79 — Sprendimas *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 48 punktas). Ši byla – ne pirmoji su Sąjungos pilietybe susijusi byla, kurioje faktinio išvykimo iš šalies elementas arba sunkiai nustatomas, arba paprasčiausiai neegzistuoja. Iš tikrųjų jau Sprendimas *Garcia Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539) buvo susijęs su tėvais, Ispanijos piliečiais, apsigyvenusiais Belgijoje, kurių du vaikai (turintys dvigubą – Ispanijos ir Belgijos – pilietybę (kurių ginčijama pavardė buvo proceso dalykas)) buvo gimę Belgijoje ir niekada nebuvo išvykę iš šios valstybės narės. Byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639), vaikas taip pat niekada nebuvo išvykęs iš Jungtinės Karalystės. Šiuo klausimu žr. generalinės advokatės E. Sharpston išvadą, pateiktą byloje *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2010:560, 77 punktas). Taip pat žr. sprendimus *Garcia Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539) ir *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639).

80 — Sprendimai *Micheletti ir kt.* (C-369/90, EU:C:1992:295, 10 punktas), *Mesbah* (C-179/98, EU:C:1999:549, 29 punktas), *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 37 punktas) ir *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 39 punktas).

81 — Sprendimas *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 41 punktas).

teisę [82]. Taigi, jei tam tikri atvejai patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, jie nagrinėtini atsižvelgiant į šią teisę ir jiems taikoma Teisingumo Teismo kontrolė. Iš tikrųjų Sąjungos piliečio statusas negali netekti savo veiksmingumo, taigi ir pagal šį statusą suteikiamos teisės negali būti pažeistos priimant valstybines priemones [83]. Žinoma, tai nereiškia, kad valstybės narės netenka savo kompetencijos pilietybės srityje. Tačiau šioje teismo praktikoje pabrėžiama, kad naudodamosi savo kompetencija pilietybės srityje valstybės narės privalo laikytis Sąjungos teisės [84]. Kitaip tariant, būtent naudodamosi savo kompetencija valstybės narės turi užtikrinti, kad Sąjungos teisė neprarastų veiksmingumo.

114. Taigi Sprendime *Rottmann* [85] Teisingumo Teismas pripažino, kad Sąjungos piliečio statusas, suteikiamas pagal SESV 20 straipsnį, yra toks svarbus, jog situacija, susijusi su Sąjungos piliečiu ir galinti lemti šio statuso ir juo remiantis turimų teisių *netekimą*, „*pagal savo pobūdį ir pasekmes* priklauso Sąjungos teisės sričiai“ [86]. Frazė [87] primena kriterijų, Teisingumo Teismo nustatytą Sprendime *Ruiz Zambrano* [88], kuriame Teisingumo Teismas pripažino, kad pagal Sąjungos teisę draudžiamos priemonės, kuriomis iš Sąjungos piliečių *atimama galimybė veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro* pagal Sutartį suteikiamų *teisių esmę*. Mano nuomone, „galimybės naudotis tuo, kas sudaro pagal Sąjungos piliečio statusą suteikiamų teisių esmę, atėmimas“ atitinka „piliečio statuso netekimo pobūdį ir pasekmes“. Iš tikrųjų pirmąją sąvoką visiškai apima antroji. Prie šių dviejų sąvokų panašumo dar grįšiu [89].

115. Sąjungos pilietybės apsaugos apimtis, patvirtinta Sprendime *Rottmann* [90], buvo patikslinta Sprendime *Ruiz Zambrano* [91], kuriame Teisingumo Teismas pripažino trečiųjų valstybių piliečių, Sąjungos piliečio, kuris niekada nėra pasinaudojęs savo teise laisvai judėti, šeimos narių, teisę gyventi šalyje.

116. Sprendimas *Ruiz Zambrano* [92] patenka į teismo praktikos kryptį, susijusią su teisių, kuriomis remiasi valstybių narių piliečiai, kurie [93], kaip Sąjungos piliečiai, išreiškia savo teisinės apsaugos poreikį ir savo prašymą integruotis ne tik priimančiojoje valstybėje narėje [94], bet ir jų pačių valstybėje narėje, pripažinimu. Iš tikrųjų tai, kad valstybių narių piliečiams suteikiamas esminis statusas, kaip antai Sąjungos pilietybės statusas, Teisingumo Teismo teigimu, reiškia, kad pagal Sąjungos teisę draudžiamos nacionalinės priemonės, kuriomis iš šių piliečių atimama galimybė veiksmingai naudotis

82 — Šiuo klausimu žr. sprendimus *Bickel ir Franz* (C-274/96, EU:C:1998:563, 17 punktas) (susijusį su baudžiamosios srities nacionalinės teisės aktu ir baudžiamuoju procesu), *Garcia Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539, 25 punktas) (susijusį su nacionalinės teisės nuostatomis, reglamentuojančiomis asmens pavardę), *Schempp* (C-403/03, EU:C:2005:446, 19 punktas) (susijusį su nacionalinės teisės nuostatomis dėl tiesioginių mokesčių) ir *Ispanija / Jungtinė Karalystė* (C-145/04, EU:C:2006:543, 78 punktas) (susijusį su nacionalinės teisės nuostatomis, apibrėžiančiomis asmenis, turinčius teisę balsuoti ir būti kandidatais Europos Parlamento rinkimuose). Dėl Sprendimo *Kaur* (C-192/99, EU:C:2001:106), susijusio su „piliečio“ sąvokos apibrėžtimi, pateikta ši pastaba: „Teisingumo Teismas <...> nusprendė, kad, naudodamosi savo kompetencija pilietybės srityje, valstybės narės turi tinkamai atsižvelgti į Europos Sąjungos teisę. Šios pastabos reikšmė matyti iš pamatinio sprendimo, priimto byloje *Rottmann* [(C-135/08, EU:C:2010:104)]“, žr. C. Barnard „The Substantive Law of the EU. The Four Freedoms“, 4-asis leidimas, Oksfordas, Oxford University Press, 2010, p. 476.

83 — Dėl šio sprendimo žr. P. Mengozzi „Complémentarité et coopération entre la Cour de justice de l'Union européenne et les juges nationaux en matière de séjour dans l'Union des citoyens d'États tiers“, *Il Diritto dell'Unione Europea*, Nr. 1, 2013, p. 29–48, pirmiausia p. 34.

84 — Sprendimas *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 45 punktas ir jame nurodyta teismo praktika). Dėl doktrinoje pateikiamos su šia sritimi susijusios teismo praktikos analizės taip pat žr. D. Pudzianowska „Warunki nabycia i utraty obywatelstwa Unii Europejskiej. Czy dochodzi do autonomizacji pojęcie obywatelstwa Unii?“, G. Baranowska, A. Bodnar, A. Gliszczyńska-Grabias (leid.) *Ochrona praw obywatelek i obywateli Unii Europejskiej*, Varšuva, 2015, p. 141–154.

85 — C-135/08, EU:C:2010:104.

86 — Išskirta mano. Sprendimas *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 39–46 punktai). Šiuo atžvilgiu žr. P. Mengozzi, *op. cit*., p. 33.

87 — C-135/08, EU:C:2010:104, 42 punktas.

88 — C-34/09, EU:C:2011:124, 42 punktas.

89 — Žr. šios išvados 125 ir paskesnius punktus.

90 — C-135/08, EU:C:2010:104. Dėl šio sprendimo žr. D. Kochenov ir R. Plender „EU Citizenship: From an Incipient Form to an Incipient Substance?“, *The Discovery of the Treaty Text*, *European Law Review*, 37 t., Nr. 4, p. 369–396.

91 — C-34/09, EU:C:2011:124.

92 — C-34/09, EU:C:2011:124.

93 — Žr. šios išvados 109 punktą.

94 — Žr. Direktyvos 2004/38 18 konstatuojamąją dalį.

tuo, kas sudaro pagal šį statusą jų turimų teisių esmę. Taip būtų tuo atveju, jei trečiosios valstybės piliečiui, vienam išlaikančiam savo mažamečius vaikus, Sąjungos piliečius, būtų atsisakyta suteikti teisę gyventi valstybėje narėje, kurioje šie vaikai gyvena ir kurios pilietybę turi, nes pagal šią priemonę šie vaikai taip pat privalėtų išvykti iš Sąjungos teritorijos [95].

117. Ši Teisingumo Teismo išvada, sulaukusi daugybės įvairių vertinimų doktrinoje, žinoma, padaryta neatsitiktinai. Šiuo atžvilgiu tik pabrėžiu, kad šis sprendimas – tai teismo praktikos reikšmingos raidos rezultatas [96], suteikęs pagrindą [97] Teisingumo Teismo išvadai, padarytai Sprendime *Ruiz Zambrano* [98]. Mano nuomone, šią teismo praktikos raidą lėmė, viena vertus, glaudus Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimas ir, kita vertus, sėkminga ir nuosekli visuomenės valstybėse narėse ir visos Europos visuomenės, kurių piliečiai kasdieniame gyvenime tiesiog naudojasi Sutartimi jiems suteikiamu Sąjungos piliečio statusu, raida. Šis statusas juos sieja kaip Europos, pagrįstos dar kuriamu, tačiau globaliomis politinėmis, ekonominėmis ir socialinėmis aplinkybėmis būtinu pilietinio ir politinio solidarumu, tautas, kurios pripažįsta jų teises ir pareigas, kurių nacionalinės valdžios institucijos negali nepagrįstai apriboti [99]. Valstybių narių piliečiams teigiant, kad jie yra Sąjungos piliečiai, sukuriami tam tikri lūkesčiai ir kartu apibrėžiamos teisės ir pareigos [100].

118. Vykstant šiai raidai Sprendime *Ruiz Zambrano* [101] nustatytas kriterijus, pagal kurį remiantis SESV 20 straipsniu draudžiamos nacionalinės priemonės, kuriomis iš Sąjungos piliečių atimama galimybė veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro pagal Sąjungos piliečio statusą jų turimų teisių esmę, buvo patvirtintas Teisingumo Teismo vėliau priimtuose sprendimuose [102]. Teisingumo Teismas patikslino šio kriterijaus apimtį nuspręsdamas, kad jis taikomas „labai specifin[ėms] situacij[oms], kai, nepaisant to, kad netaikoma su trečiųjų valstybių piliečių teise gyventi susijusi antrinė teisė ir kad suinteresuotasis Sąjungos pilietis nesinaudojo teise laisvai judėti, vis dėlto išimties tvarka negalima atsisakyti pripažinti trečiosios valstybės piliečio, kuris yra nurodyto Sąjungos piliečio šeimos narys,

95 — 42–45 punktai.

96 — Žr., be kita ko, sprendimus *Micheletti ir kt.* (C-369/90, EU:C:1992:295), *Singh* (C-370/90, EU:C:1992:296), *Bickel ir Franz* (C-274/96, EU:C:1998:563), *Kaur* (C-192/99, EU:C:2001:106), D'Hoop (C-224/98, EU:C:2002:432), *Baumbast ir R* (C-413/99, EU:C:2002:493), *Garcia Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539), *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639), *Schempp* (C-403/03, EU:C:2005:446), *Ispanija / Jungtinė Karalystė* (C-145/04, EU:C:2006:543) ir *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104).

97 — Dėl Sprendimo *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104) žr. K. Lenaerts „The concept of EU citizenship in the case law of the European Court of Justice", *ERA Forum*, 2013, p. 369–583, pirmiausia p. 575, kur pažymima, kad „šis sprendimas sudarė sąlygas tam, kad Teisingumo Teismas priimtų Sprendimą *Ruiz Zambrano* [(C-34/09, EU:C:2011:124)]". Taip pat žr. C. Barnard, *op. cit.*, p. 424, kur teigiama, jog „nėra jokios abejonės, kad šis Teisingumo Teismo sprendimas, pirmiausia jo 42 punktas, suteikė pagrindą principiniam ir labai prieštaringai vertinamam sprendimui, priimtam byloje *Ruiz Zambrano* [(C-34/09, EU:C:2011:124)]".

98 — C-34/09, EU:C:2011:124.

99 — Primintina, pavyzdžiui, kad, Teisingumo Teismo teigimu, byloje, kurioje priimtas Sprendimas *García Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539), buvo svarbu „ne tai, kad skirtingas pavardes lėmė dviguba suinteresuotų asmenų pilietybė, bet tai, kad šie skirtumai atitinkamiems Sąjungos piliečiams galėjo sukelti *didelių nepatogumų*, sudarančių judėjimo laisvės apribojimą, kurį galima pateisinti tik jeigu jis pagrįstas objektyviomis aplinkybėmis ir proporcingas siekiamam teisėtam tikslui". Žr. Sprendimą *McCarthy* (C-434/09, EU:C:2011:277, 52 punktas); šiuo klausimu taip pat žr. Sprendimą *Grunkin ir Paul* (C-353/06, EU:C:2008:559, 23, 24 ir 29 punktai). Išskirta mano.

100 — D. Sarmiento ir E. Sharpston „European Citizenship and its New Union: time to move on?", D. Kochenov (leid.), *EU Citizenship and Federalism: The Role of Rights*, Cambridge University Press, 2015.

101 — C-34/09, EU:C:2011:124.

102 — Žr. sprendimus *McCarthy* (C-434/09, EU:C:2011:277, 47 punktas), *Dereci ir kt.* (C-256/11, EU:C:2011:734, 64 punktas), *Iida* (C-40/11, EU:C:2012:691, 71 punktas) ir *Alokpa ir Moudoulou* (C-86/12, EU:C:2013:645, 32 punktas). Vis dėlto šiuose sprendimuose, kaip pabrėžiau savo išvadoje, pateiktoje byloje *McCarthy ir kt.* (C-202/13, EU:C:2014:345, 98 punktas), Teisingumo Teismas nusprendė, kad aptariami atvejai nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Iš tikrųjų šiose bylose minimi Sąjungos piliečiai niekada nebuvo pasinaudoję savo teise laisvai judėti ir visada gyveno valstybėje narėje, kurios pilietybę turėjo, ir atitinkamomis priemonėmis iš esmės iš jų nebuvo atimta galimybė veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro pagal jų statusą turimų teisių esmę (pavyzdžiui, S. A. McCarthy visada gyveno Jungtinėje Karalystėje, kurios pilietybę turėjo. Taigi ji pati galėjo gyventi šioje valstybėje, o jos vyrui, Jamaikos piliečiui, kaip šeimos nariui, trečiosios valstybės piliečiui, nebuvo išduotas leidimas gyventi šalyje), arba, kalbant apie išvykimą į kitą valstybę narę, jie nei buvo lydimi savo šeimos nario, trečiosios valstybės piliečio, nei šis šeimos narys atvyko pas juos, taigi jie neatitiko Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 1 dalyje nustatytų sąlygų (pavyzdžiui, Teisingumo Teismas nurodė, kad Y. Iida prašo suteikti teisę gyventi ne priimančiojoje valstybėje narėje, Austrijos Respublikoje, kartu su žmona ir dukra, o pastarųjų kilmės valstybėje narėje, Vokietijos Federacinėje Respublikoje, kad šios dvi Sąjungos pilietės nebuvo atgrasytos nuo naudojimosi savo teise laisvai judėti ir kad bet kuriuo atveju Y. Iida pats turi tam tikras teises gyventi šalyje tiek pagal nacionalinę, tiek pagal Sąjungos teisę (Sprendimas *Iida*, C-40/11, EU:C:2012:691, 73–75 punktai)).

teisės gyventi šalyje, nes priešingu atveju būtų paneigtas jo turimos Sąjungos pilietybės veiksmingumas, jei dėl tokio nepripažinimo Sąjungos pilietis faktiškai privalėtų išvykti apskritai iš Sąjungos teritorijos ir iš jo būtų atimtos galimybės naudotis tuo, kas sudaro Sąjungos piliečio statusu suteikiamų teisių esmę“ [103].

119. Atsižvelgiant į šią teismo praktiką, primintą šios išvados 111–118 punktuose, dėl šių bylų kyla klausimas, ar galima manyti, kad A. Rendón Marín ir jo vaikų atvejis [104] ir CS ir jo vaiko atvejis – tai ypatingi arba išimtiniai atvejai, kuriuos Teisingumo Teismas nurodo minėtoje teismo praktikoje. Kitaip tariant, ar galima teigti, kad šie atvejai patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį?

120. Esu tuo įsitikinęs. Aplinkybė, kad A. Rendón Marín vaikai ir CS vaikas turi valstybės narės pilietybę, t. y. atitinkamai Ispanijos pilietybę ir Jungtinės Karalystės pilietybę, kurių suteikimo sąlygos, žinoma, priklauso atitinkamų valstybių narių kompetencijai [105], reiškia, kad jie turi Sąjungos piliečio statusą [106]. Taigi šie vaikai, kaip Sąjungos piliečiai, turi teisę laisvai judėti ir gyventi Sąjungos teritorijoje, o bet kuris šios teisės apribojimas patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį [107].

121. Tačiau būtent galimas šios teisės, pirmiausia teisės gyventi šalyje, apribojimas matyti iš sprendimuose dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktos informacijos. Sąjungos teisės apsauga taikoma, nes A. Rendón Marín vaikai ir CS vaikas dėl atitinkamo jų vieno iš tėvų, turinčio išimtinę jų globos teisę, išsiuntimo iš šalies gali faktiškai būti priversti išvykti kartu su juo, taigi ir išvykti „apskritai“ iš Sąjungos teritorijos. Iš tikrųjų dėl jų vieno iš tėvų išsiuntimo iš šalies iš jų būtų atimta galimybė veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro jų pagal Sąjungos piliečio statusą turimų teisių esmę [108]. Negalima paneigti, kad iš esmės atsisakymas išduoti A. Rendón Marín leidimą gyventi Ispanijoje [109] ir CS išsiuntimas iš Jungtinės Karalystės galėtų neigiamai paveikti jų atitinkamų vaikų turimos Sąjungos pilietybės veiksmingumą. Todėl, kaip teisingai pažymėjo Komisija, aptariami atvejai – tai išimtiniai atvejai, kaip tai suprantama pagal Sprendimą *Ruiz Zambrano* [110] patvirtinančią teismo praktiką.

122. Taigi manau, kad atsižvelgiant į šią teismo praktiką šie atvejai patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį.

b) Dėl Sąjungos piliečių teisės gyventi šalyje paisymo nacionalinės teisės aktuose

123. Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad Sąjungos teisė nesuteikia trečiosios valstybės piliečiams jokios savarankiškos teisės. Iš tikrųjų teisės, kurios jiems gali būti suteiktos remiantis su Sąjungos pilietybe susijusiomis Sutarties nuostatomis, – tai ne savarankiškos jų teisės, o išvestinės, įgyjamos Sąjungos piliečiui naudojantis judėjimo laisve [111]. Taigi išvestinės teisės gyventi šalyje iš esmės

103 — Sprendimai *Dereci ir kt.* (C-256/11, EU:C:2011:734, 67 punktas), *Iida* (C-40/11, EU:C:2012:691, 71 punktas), *Ymeraga ir kt.* (C-87/12, EU:C:2013:291, 36 punktas) ir *Alokpa ir Moudoulou* (C-86/12, EU:C:2013:645, 32 punktas). Pavyzdžiui, M. Dereci buvo Turkijos pilietis, kurio žmona ir trys vaikai, Austrijos piliečiai, visada gyveno Austrijoje, kur jis norėjo gyventi kartu su jais. Šiuo atveju nei iš šių trijų vaikų, nei iš jų motinos nebuvo atimta galimybė naudotis tuo, kas sudaro jų teisių esmę, nes, kitaip nei byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124), aptariamu atveju šie vaikai nebuvo savo tėvo išlaikomi, taigi galėjo likti gyventi Austrijoje.

104 — Žr. šios išvados 106 punktą.

105 — Sprendimai *Micheletti ir kt.* (C-369/90, EU:C:1992:295, 29 punktas) ir *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 39 punktas).

106 — Sprendimai *Garcia Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539, 21 punktas) ir *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 21 punktas). Taip pat žr. generalinio advokato A. Tizzano išvadą, pateiktą byloje *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:307, 47–52 punktai).

107 — Žr. šios išvados 107–122 punktus. Tai, kad jie nesinaudojo savo teise laisvai judėti ir gyventi Sąjungos teritorijoje, nereiškia, kad jie, kaip Sąjungos piliečiai, šios teisės neturi.

108 — Šiuo klausimu žr. sprendimus *Dereci ir kt.* (C-256/11, EU:C:2011:734, 67 punktas), *Iida* (C-40/11, EU:C:2012:691, 71 punktas), *Ymeraga ir kt.* (C-87/12, EU:C:2013:291, 36 punktas) ir *Alokpa ir Moudoulou* (C-86/12, EU:C:2013:645, 32 punktas).

109 — Galimybė A. Rendón Marín ir jo vaikams išvykti į Lenkiją, jo dukters pilietybės valstybę narę, kaip pažymėjo kelios į bylą įstojusios valstybės narės, yra tik teorinio pobūdžio. A. Rendón Marín posėdyje teigė, kad nepalaiko ryšių su savo dukters motinos (kuri, jo žiniomis, negyvena Lenkijoje) šeima ir kad jis nemoka lenkų kalbos.

110 — C-34/09, EU:C:2011:124. Šiuo klausimu žr. sprendimus *Dereci ir kt.* (C-256/11, EU:C:2011:734, 67 punktas), *Iida* (C-40/11, EU:C:2012:691, 71 punktas), *Ymeraga ir kt.* (C-87/12, EU:C:2013:291, 36 punktas) ir *Alokpa ir Moudoulou* (C-86/12, EU:C:2013:645, 32 punktas).

111 — Šiuo klausimu žr. Sprendimą *O. ir B.* (C-456/12, EU:C:2014:135, 36 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

suteikiamos tik jeigu jos būtinos siekiant užtikrinti, kad Sąjungos piliečiai galėtų veiksmingai naudotis savo teisėmis laisvai judėti ir gyventi šalyje [112]. Todėl pagal Teisingumo Teismo praktiką būtent dėl „atimamos galimybės veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro teisių esmę“ pagal Sąjungos piliečio statusą, kurį turi atitinkami vaikai, būtina jų tėvų išvestinės teisės apsauga.

124. CS ir Komisijos, kaip pastaroji teigė savo rašytinėse ir žodinėse pastabose, nuomone, pagrindinis klausimas, kylantis šioje byloje, – tai klausimas, ar vaiko, Sąjungos piliečio, teisė nebūti priverstam išvykti iš Sąjungos, kylanti tiesiogiai iš SESV 20 straipsnio, yra absoliuti, arba ar valstybė narė gali suderinti Sąjungos pirminę teisę su savo pačios interesu išsiųsti iš šalies trečiosios valstybės pilietį, dėl kurio veiksmų nacionalinės teisės požiūriu pateisinamas jo išsiuntimas į trečiąją valstybę.

125. Siekdamas išnagrinėti šį klausimą norėčiau grįžti prie sprendimuose *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104) ir *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124) padarytų išvadų panašumo [113].

126. J. Rottmann situacijos, galinčios lemti „[SESV 20] straipsniu suteikto statuso ir su juo susijusių teisių praradimą“ [114], ir G. Ruiz Zambrano vaikų situacijos, galinčios lemti iš jų „atim[tą] galimyb[ę] veiksmingai naudotis pagrindinėmis teisėmis, kurios jam, kaip Sąjungos piliečio statusą turinčiam asmeniui, priklauso [tuo, kas sudaro pagal Sąjungos piliečio statusą jiems suteikiamų teisių esmę]“ [115], panašumas, žinoma, nėra paprastas sutapimas [116]. Pakanka pažymėti, kad minėto Sprendimo *Ruiz Zambrano* 42 punktas yra pagrįstas minėto Sprendimo *Rottmann* 42 punktu. Bet kuriuo atveju šios dvi sąvokos, mano nuomone, turi panašią reikšmę.

127. Norėčiau paaiškinti šią mintį.

128. Teisingumo Teismo vartojama sąvoka „tai, kas sudaro teisių esmę“ būtinai verčia pagalvoti apie sąvoką „teisių esmė“, pirmiausia kalbant apie pagrindines teises [117], gerai žinomą iš valstybių narių konstitucinių tradicijų [118] ir iš Sąjungos teisės [119]. Pirmiausia šioje teisėje, Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje, kuri išaiškinta Teisingumo Teismo praktikoje, nurodyta, kad naudojimuisi teisėmis gali būti nustatyti apribojimai, jeigu jie numatyti įstatyme, nekeičia minėtų teisių ir laisvių esmės ir jei laikantis proporcingumo principo yra būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

112 — Šiuo klausimu žr. generalinės advokatės E. Sharpston išvadą, pateiktą sujungtose bylose *O. ir kt.* (C-456/12 ir C-457/12, EU:C:2013:842, 49 punktas).

113 — Žr. šios išvados 114 punktą.

114 — Sprendimas *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 42 punktas).

115 — Sprendimas *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124, 42 punktas).

116 — Žr. generalinės advokatės E. Sharpston išvadą, pateiktą byloje *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2010:560, 95 punktas).

117 — Dėl šios sąvokos, kuri kilusi iš Vokietijos teisės, žr., be kita ko, P. Häberle „Die Wesensgehaltsgarantie des Art. 19 Abs. 2 GG“, 3-iasis leidimas, Karlsrūjė, C. F. Müller, 1983, ir L. Schneider „Der Schutz des Wesensgehalts von Grundrechten nach Art. 19 Abs. 2 GG“, Berlynas, Duncker & Humblot, 1983. Lenkijos doktrinoje dėl sąvokos „istota praw i wolności“, vartojamos Lenkijos Konstitucijos 33 straipsnio 3 dalyje, analizės žr. K. Wojtyczek „Granice ingerencji ustawodawczej w sferę ochrony praw człowieka w Konstytucji RP“, Krokuva, 1999, p. 203–214, ir A. Łabno „Ograniczenia wolności i praw człowieka na podstawie art. 31 Konstytucji III RP“, B. Banaszak, A. Preisner (leid.) *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, Varšuva, 2002, p. 693–709. Ispanijos doktrinoje žr., be kita ko, I. De Otto „La regulación del ejercicio de los derechos fundamentales. La garantía de su contenido esencial en el artículo 53.1 de la Constitución“, *Obras Completas*, Ovjedas, Universidad de Oviedo y Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 2010, p. 1471, P. Cruz Villalón „Derechos Fundamentales y Legislación (1991)“, *La curiosidad del jurista persa, y otros estudios sobre la Constitución*, 2-asis leidimas, Madridas, CEPC, 2006, ir J. Jiménez Campo „Derechos fundamentales. Concepto y garantías“, Trotta, 1999.

118 — Žr. Čekijos pagrindinių teisių chartijos 4 straipsnio 4 dalį, Vengrijos Konstitucijos 8 straipsnio 2 dalį, Lenkijos Konstitucijos 31 straipsnio 3 dalį, Portugalijos Konstitucijos 18 straipsnio 3 dalį, Rumunijos Konstitucijos 49 straipsnio 2 dalį ir Slovakijos Konstitucijos 13 straipsnio 4 dalį.

119 — Žr., be kita ko, Sprendimą *Volker und Markus Schecke ir Eifert* (C-92/09 ir C-93/09, EU:C:2010:662, 50 punktas). Taip pat žr. A. Wróbel „Art. 52“, *Karta Praw podstawowych Unii Europejskiej. Komentarz*, Wydawnictwo C. H. Beck, 2013, p. 1343–1384, pirmiausia p. 1352.

129. Būtų galima teigti, jog, kadangi nagrinėjant apribojimus, kurie gali būti nustatyti naudojimuisi pagrindinėmis teisėmis, patikrinama, be kita ko, ar nepažeistas proporcingumo principas [120], laikantis pagrindinių teisių esmės garantijų santykinės sampratos [121], reikia patikrinti, ar nepažeistas šis principas ir tuo atveju, kai kalbama apie galimus teisių, susijusių su esminiu Sąjungos piliečio statusu, apribojimus, tarp jų – teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijose apribojimus. Pagal Chartijos 45 straipsnio 1 dalį „kiekvienas Sąjungos pilietis turį teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje [teritorijose]“.

130. Jei tokiam požiūriui būtų pritarta, reikėtų manyti, kad paisymas to, kas sudaro pagal esminį Sąjungos piliečio statusą turimų teisių esmę, veikia, kaip ir pagrindinių teisių esmės paisymo atveju, „kaip absoliutus, neįveikiamas apribojimas [kaip absoliuti, neperžengiama riba, nustatyta bet kuriam galimam naudojimosi susijusiomis teisėmis apribojimui]“, t. y. „kaip „apribojimų apribojimas [ribų riba]“ [122]. Iš tikrųjų nepaisymas to, kas sudaro Sąjungos piliečiui suteiktų teisių esmę, lemia tai, kad jos „nebesuprantam[os] kaip esmin[ės]“, taigi nebėra prasmės kalbėti apie naudojimosi minėtomis teisėmis „apribojimą“, nes tai tiesiog reiškia šių teisių „panaikinimą“ [123]. Galiausiai Sąjungos pilietybės netekimas (kalbant apie J. Rottmann, dėl valstybės narės pilietybės netekimo pagal administracinės teisės aktus) ir galimybės veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro su Sąjungos piliečio statusu susijusių teisių esmę, atėmimas (kalbant apie G. Ruiz Zambrano, dėl to, kad jo vaikai „faktiškai“ priversti išvykti iš Sąjungos teritorijos) lemia tokius pačius sunkius padarinius Sąjungos piliečių teisei gyventi šalyje. Ar tai būtų galutinis, ar ilgalaikis apribojimas [124], ši teisė *faktiškai* netenka esmės, nagrinėjamu atveju – prarandama teisė gyventi Sąjungos teritorijoje. Todėl reikia nustatyti, ar šis teisės gyventi šalyje apribojimas yra proporcingas, laikantis nuostatos, kad jeigu jis toks nėra, juo peržengta riba, nustatyta galimam su Sąjungos piliečio statusu susijusių teisių apribojimui, t. y. nepaisyta to, kas sudaro šių teisių esmę [125].

131. Tiesa, taip pat būtų galima teigti, kad Teisingumo Teismo vartojama sąvoka „tai, kas sudaro teisių esmę“ nebūtinai yra sąvokos „teisių esmė“, kuria remiamasi Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje, išraiška [126]. Tačiau net jei būtų padaryta išvada, kad šios dvi sąvokos nėra lygiavertės [127], kai aptariamos nacionalinės priemonės lemia Sąjungos piliečio teisės gyventi šalyje apribojimą, reikia išnagrinėti jų proporcingumą, jei atitinkama valstybė narė remiasi su viešąja tvarka ar visuomenės saugumu susijusia išimtimi.

120 — Dėl galutinio draudimo įgyvendinti balsavimo teisę, susijusio su teistumu už nusikalstamą veiką, žr. Sprendimą *Delvigne* (C-650/13, EU:C:2015:648, 46–48 punktai). Dėl naudojimosi teise į nuosavybę apribojimų žr. sprendimus *Hauer* (44/79, EU:C:1979:290, 23 ir 30 punktai), *Schräder HS Kraftfutter* (265/87, EU:C:1989:303, 15 punktas), *Standley ir kt.* (C-293/97, EU:C:1999:215, 54 punktas) ir *Kadi ir Al Barakaat International Foundation / Taryba ir Komisija* (C-402/05 P ir C-415/05 P, EU:C:2008:461, 355 punktas).

121 — Priešingai, laikantis pagrindinių teisių esmės garantijų absoliučios sampratos ši esmė jokiu atveju negali būti apribota. Dėl pagrindinių teisių esmės garantijų santykinės ir absoliučios sampratų žr., be kita ko, R. Alexy „Theory of Constitutional Principles“, Oksfordas, 2010, p. 192–196. Lenkijos doktrinoje teigiama, kad bet kuriuo atveju teisių esmę galima nustatyti tik konkrečiu atveju. Žr. A. Łabno „Ograniczenia wolności i praw człowieka na podstawie art. 31 Konstytucji III RP“, B. Banaszak, A. Preisner (leid.), *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, Varšuva, 2002, p. 708.

122 — Pagal analogiją žr. generalinio advokato P. Cruz Villalón išvadą, pateiktą byloje *Delvigne* (C-650/13, EU:C:2015:363, 115 ir 116 punktai). Dėl šios sąvokos, kuri kilusi iš Vokietijos teisės, žr., be kita ko, P. Häberle, *op. cit.*, ir L. Schneider, *op. cit.* Ispanijos doktrinoje žr., be kita ko, I. De Otto, *op. cit.*, p. 1471.

123 — Ten pat.

124 — Mažamečių vaikų atveju teisės gyventi šalyje apribojimas gali trukti kelerius metus, kol jie tampa pakankamai suaugę, kad galėtų naudotis šia teise nepriklausomai nuo savo tėvų.

125 — Pagal analogiją žr. generalinio advokato P. Cruz Villalón išvadą, pateiktą byloje *Delvigne* (C-650/13, EU:C:2015:363, 115 ir 116 punktai). Taip pat žr. generalinio advokato Y. Bot išvadą, pateiktą byloje *Schrems* (C-362/14, EU:C:2015:627, 175–177 ir 185 punktai).

126 — Dėl formuluočių, kurias vartoja Teisingumo Teismas Sprendime *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124), o Sąjungos teisės aktų leidėjas – Chartijoje, žr. atitinkamai, pavyzdžiui, versijas ispanų k. (*la esencia de los derechos de los derechos (vinculados al estatuto de ciudadano de la Unión)/el contenido esencial de esos derechos (y libertades)*), vokiečių k. (*der Kernbestand der Rechte, (die der Unionsbürgerstatus verleiht)/der Wesensgehalt dieser Rechte und Freiheiten*), anglų k. (*the substance of the rights (attaching to the status of European Union citizen)/the essence of those rights (and freedoms)*), italų k. (*dei diritti connessi* (*allo status di cittadino dell'Unione*) */ il contenuto essenziale di detti diritti (e libertà)*) ir lenkų k. (*istota praw (związanych ze statusem obywatela Unii)/istota praw i wolności (uznanych w Karcie)*).

127 — Vis dėlto pažymėtina, kad Teisingumo Teismas, vertindamas teisės į nuosavybę apribojimų proporcingumą, vartojo ir terminą „esmė [pati teisės esmė]“. Dėl naudojimosi teise į nuosavybę apribojimų žr. sprendimus *Hauer* (44/79, EU:C:1979:290, 23 ir 30 punktai), *Schräder HS Kraftfutter* (265/87, EU:C:1989:303, 15 punktas), *Standley ir kt.* (C-293/97, EU:C:1999:215, 54 punktas) ir *Kadi ir Al Barakaat International Foundation / Taryba ir Komisija* (C-402/05 P ir C-415/05 P, EU:C:2008:461, 355 punktas).

132. Būtent proporcingumo principo analizės atžvilgiu Teisingumo Teismas labai skirtingai išnagrinėjo šias dvi bylas. Iš tikrųjų byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104), Teisingumo Teismas turėjo nustatyti, ar sprendimo atimti natūralizacijos būdu įgytą pilietybę remiantis nesąžiningais veiksmais pateisinimas, kuriuo rėmėsi kelios vyriausybės, atitinka bendrojo intereso pagrindą, įskaitant su viešąja tvarka arba visuomenės saugumu susijusį pagrindą. Byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124), Belgijos vyriausybė nesirėmė nei bendrojo intereso, nei viešosios tvarkos arba visuomenės saugumo pagrindais. G. Ruiz Zambrano nebuvo laikomas keliančiu pavojų viešajai tvarkai ar visuomenės saugumui Belgijoje [128]. Kitaip tariant, Teisingumo Teismo buvo klausta tik dėl būtinybės pripažinti pirmiausia G. Ruiz Zambrano teisę gyventi šalyje, ir Belgijos vyriausybė nesirėmė su viešąja tvarka arba visuomenės saugumu susijusia išimtimi. Todėl Teisingumo Teismas ir nenagrinėjo nacionalinės priemonės proporcingumo principo atžvilgiu. Tačiau dėl to, kad minėtoje byloje Teisingumo Teismas nenagrinėjo nacionalinės priemonės proporcingumo, neatmestina, kad kitomis aplinkybėmis tokia analizė gali būti reikšminga [129].

133. Šiaip ar taip, J. Rottmann atveju, susijusiu su jo turėtos Vokietijos pilietybės atėmimu, taigi ir galutiniu Sąjungos pilietybės netekimu, Teisingumo Teismas pripažino, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar aptariamas sprendimas atimti pilietybę atitinka proporcingumo principą, kiek tai susiję su šio sprendimo pasekmėmis suinteresuotojo asmens padėčiai, atsižvelgiant į Sąjungos teisę [130]. Taigi tokią proporcingumo principo analizę atsižvelgiant į išimtį, susijusią su viešąja tvarka arba visuomenės saugumu, reikėtų atlikti ir dėl šiose bylose aptariamų atvejų. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad Teisingumo Teismas nusprendė, jog, „atsižvelgiant į pirminėje teisėje Sąjungos piliečio statusui skiriamą svarbą, nagrinėjant sprendimą dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos būdu akto panaikinimo būtina atsižvelgti į tokio sprendimo galimas pasekmes suinteresuotajam asmeniui ir tam tikrais atvejais jo šeimos nariams, kiek tai susiję su teisių, kuriomis naudojasi kiekvienas Sąjungos pilietis, praradimu“ [131].

134. Dabar išnagrinėsiu klausimą, susijusį su teistumo už nusikalstamą veiką pasekmėmis A. Rendón Marín ir CS išvestinės teisės gyventi šalyje pripažinimui, kartu atlikdamas su viešąja tvarka ar visuomenės saugumu susijusios išimties, kuria rėmėsi Jungtinė Karalystė, analizę, bet prieš tai aptarsiu, kokia yra šios sąvokos apimtis.

5. Dėl galimybės nustatyti išvestinės teisės gyventi šalyje, kylančios tiesiogiai iš SESV 20 straipsnio, apribojimus

135. Jungtinės Karalystės vyriausybė mano, kad atsižvelgiant į baudžiamosios teisės pažeidimą byla gali būti atsieta nuo Sprendime *Ruiz Zambrano* nustatyto principo taikymo srities [132].

136. Taigi kylantis klausimas – tai klausimas, ar manytina, kad dėl pagrindinių bylų šalių teistumo už nusikalstamą veiką iš esmės gali būti paneigtas išvestinės teisės gyventi šalyje, kurią jos turi remiantis pasekmės, kad „atimama galimybė veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro pagal piliečio statusą suteikiamų teisių“, kurias turi jų vaikai, „esmę“, kriterijumi, pripažinimas?

137. Aš taip nemanau.

128 — Šiuo atžvilgiu žr. Sprendimą *Carpenter* (C-60/00, EU:C:2002:434, 44 punktas).

129 — Šiuo klausimu žr. K. Lenaerts „„Civis Europaeus Sum“: from the Cross-border Link to the Status of Citizen of the Union“, P. Cardonnel, A. Rosas ir N. Wahl (leid.), *Constitutionalising the EU Judicial System: Essays in Honour of Pernilla Lindh*, Oksfordas, Hart, 2012, p. 213–232.

130 — Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 54 ir 55 punktai).

131 — Ten pat, 56 punktas.

132 — C-34/09, EU:C:2011:124.

138. Mano nuomone, vien teistumu už nusikalstamą veiką negalima nei pagrįsti pagrindinėse bylose aptariamų nacionalinių sprendimų, nei užginčyti „atimtos galimybės veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro pagal piliečio statusą suteikiamų teisių esmę“, kriterijaus taikymo, kol prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepatikrino, ar šiais sprendimais nepažeidžiamas proporcingumo principas, pirmiausia kiek tai susiję su jų pasekmėmis A. Rendón Marín ir CS ir jų vaikų, Sąjungos piliečių, atveju, atsižvelgiant į Sąjungos teisę [133].

139. Šiuo atžvilgiu toliau pirmiausia išnagrinėsiu sąvokų „viešoji tvarka“ ir „visuomenės saugumas“ apimtį atsižvelgdamas į aptariamus nacionalinius sprendimus, lemiančius „galimybės naudotis tuo, kas sudaro pagal Sąjungos piliečio statusą suteikiamų teisių esmę, atėmimą“. Paskui, remdamasis šia analize, išnagrinėsiu motyvus, kuriuos nurodė Jungtinė Karalystė, remdamasi šiomis sąvokomis grindžiama išimtimi.

a) Viešosios tvarkos sąvokos ir visuomenės saugumo sąvokos apimtis, kiek tai susiję su teise gyventi šalyje, kylančia iš SESV 20 straipsnio

140. Pirma, pažymėtina, kad Teisingumo Teismas Sprendime *Ruiz Zambrano* [134] ir paskesnėje teismo praktikoje, patvirtinančioje šį sprendimą, pateikė platų SESV 20 straipsnio išaiškinimą, kuris atitinka esminį Sąjungos piliečio statuso pobūdį. Taigi išimtiniais atvejais, susijusiais su viešosios tvarkos palaikymu ar visuomenės saugumo apsauga, reikia nustatyti – taip pat išimties tvarka – tam tikrus apribojimus.

141. Antra, pažymėtina, kad Sąjungos kompetencija laisvo asmenų judėjimo srityje neturi įtakos valstybių narių galimybei remtis išimtimi, susijusia pirmiausia su viešos tvarkos palaikymu ir vidaus saugumo apsauga. Šiuo atžvilgiu Sprendime *Van Duyn* [135] Teisingumo Teismas pripažino, kad „konkrečios aplinkybės, kuriomis gali būti pagrįstas rėmimasis viešosios tvarkos sąvoka, įvairiose šalyse ir įvairiais laikotarpiais gali būti skirtingos, todėl šiuo atžvilgiu valstybėms narėms reikia suteikti diskreciją, laikantis Sutartyje nustatytų ribų“ [136]. Taigi valstybės narės geriausiai gali įvertinti grėsmę viešajai tvarkai ar visuomenės saugumui savo pačių teritorijose.

142. Į tai atsižvelgiant, mano manymu, primintina, kad kaip pagrindinio laisvo asmenų judėjimo principo išimties pateisinimas „viešosios tvarkos“ ir „visuomenės saugumo“ sąvokos turi būti suprantamos siaurai, kad jų apimties valstybės narės negalėtų nustatyti vienašališkai, be Sąjungos institucijų priežiūros [137]. Kitaip tariant, valstybių narių turima diskrecija nereiškia, kad netaikoma jokia Teisingumo Teismo, kuris kompetentingas užtikrinti, kad būtų paisoma pagrindinės teisės, kaip antai teisės gyventi valstybės narės teritorijoje, kontrolė. Teisingumo Teismas pirmiausia yra pripažinęs, kad „ypač siauro“ nukrypti leidžiančių nuostatų aiškinimo „reikalaujama atsižvelgiant į Sąjungos piliečio statusą“ [138].

133 — Žr. šios išvados 130 punktą.

134 — C-34/09, EU:C:2011:124.

135 — 41/74, EU:C:1974:133.

136 — Dėl siauro apsaugos sąlygų, nustatytų Sąjungos teisėje, aiškinimo principo žr. Sprendimą *Van Duyn* (41/74, EU:C:1974:133, 18 punktas).

137 — Žr., be kita ko, sprendimus *Van Duyn* (41/74, EU:C:1974:133, 18 punktas), *Bonsignore* (67/74, EU:C:1975:34, 6 punktas), *Rutili* (36/75, EU:C:1975:137, 27 punktas), *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172, 33 punktas), *Calfa* (C-348/96, EU:C:1999:6, 23 punktas), *Orfanopoulos ir Oliveri* (C-482/01 ir C-493/01, EU:C:2004:262, 64 ir 65 punktai), *Komisija / Ispanija* (C-503/03, EU:C:2006:74, 45 punktas), *Komisija / Vokietija* (C-441/02, EU:C:2006:253, 34 punktas) ir *Komisija / Nyderlandai* (C-50/06, EU:C:2007:325, 42 punktas).

138 — Sprendimas *Orfanopoulos ir Oliveri* (C-482/01 ir C-493/01, EU:C:2004:262, 65 punktas). Šis teismo praktikoje įtvirtintas požiūris atitinka Direktyvą 2004/38, kurios 1 konstatuojamojoje dalyje pirmiausia nurodyta, kad teisė laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijose – tai „pirminė ir asmeninė teisė“, kiekvienam Sąjungos piliečiui suteikiama Sąjungos pilietybe.

143. Šiomis aplinkybėmis valstybės narės pagal lojalaus bendradarbiavimo principą [139] privalo įgyvendinti savo kompetenciją viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo srityje taip, kad nebūtų pakenkta visiškam Sutarčių nuostatų veiksmingumui. Taigi Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad „vertinant, ar viešosios tvarkos apsaugos priemonės yra pateisinamos, reikia atsižvelgti į visumą [Sąjungos] teisės normų, ribojančių valstybių narių diskrecijos teisę šioje srityje ir užtikrinančių asmenų, kurių atžvilgiu šių priemonių pagrindu yra taikomi apribojimai, teisių apsaugą“ [140]. Iš tikrųjų dėl išimties, susijusios su viešąja tvarka ar visuomenės saugumu, taikymo Sąjungos piliečiams nesilaikant nustatytų ribų ar savivaliaujant kiltų grėsmė, kad jų teisės, pirmiausia teisės laisvai judėti ir gyventi šalyje, gali visiškai netekti veiksmingumo [141].

144. Trečia, teismo praktikoje, susijusioje su Sąjungos piliečių, teistų už nusikalstamą veiką, atvejais [142], Teisingumo Teismas patikslino išimties, susijusios su viešąja tvarka ar visuomenės saugumu, sudedamąsias dalis. Remiantis šiais patikslinimais nustatyti kriterijai, kuriais grindžiami viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo motyvai, nurodyti Direktyvoje 2004/38. Taigi šioje direktyvoje nustatyti apribojimai, taikomi pirmiausia judėjimo ir gyvenimo šalyje laisvei, įtvirtinant Teisingumo Teismo praktiką.

145. Tačiau jei Direktyva 2004/38 netaikoma pagrindinėse bylose aptariamiems atvejams [143], pirmiausia CS atvejui, kyla toks klausimas, kuris aptariamas toliau.

146. Kiek teismo praktika, susijusi su išsiuntimo iš šalies priemonėmis, taikomomis valstybės narės piliečiams, teistiems už nusikalstamą veiką, yra reikšminga tuo atveju, jei asmuo, teistas už nusikalstamą veiką, yra ne pats Sąjungos pilietis, o jo šeimos narys, trečiosios valstybės pilietis?

147. Dėl toliau nurodytų priežasčių manau, kad ši teismo praktika yra reikšminga šioms byloms.

148. Pirma, kaip minėta, Direktyvoje 2004/38 įtvirtinti teismo praktikoje nustatyti kriterijai, susiję pirmiausia su teisės gyventi šalyje dėl priežasčių, susijusių su viešąja tvarka ar visuomenės saugumu, apribojimais.

149. Antra, šie kriterijai pagal Direktyvos 2004/38 27 straipsnio 1 dalį taikomi ne tik Sąjungos piliečiui, gyvenančiam kitoje valstybėje narėje nei ta, kurios pilietybę jis turi, bet ir jo šeimos nariams, neatsižvelgiant į jų pilietybę.

150. Tiesa, A. Rendón Marín [144] ir CS pagal Direktyvą 2004/38 [145] nėra suteikiama išvestinė teisė gyventi šalyje. Tačiau jie turi šias teises dėl to, kad kiekvienas jų yra vienas iš vaiko, Sąjungos piliečio, kurio jis faktiškai yra vienintelis globėjas, tėvų, nes dėl jų išsiuntimo iš šalies iš atitinkamų jų vaikų būtų atimta galimybė „veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro jų“, kaip Sąjungos piliečių, „teisių esmę“, remiantis Sprendimu *Ruiz Zambrano* [146].

139 — Žr. ESS 4 straipsnio 3 dalį.

140 — Sprendimai *Rutili* (36/75, EU:C:1975:137, 51 punktas) ir *Oteiza Olazabal* (C-100/01, EU:C:2002:712, 30 punktas).

141 — Šiuo klausimu žr. E. Néraudau-d'Unienville „Ordre public et droit des étrangers en Europe. La notion d'ordre public en droit des étrangers à l'aune de la construction européenne“, Bruylant, 2006, p. 424.

142 — Žr., be kita ko, sprendimus *Van Duyn* (41/74, EU:C:1974:133), *Bonsignore* (67/74, EU:C:1975:34), *Rutili* (36/75, EU:C:1975:137), *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172), *Calfa* (C-348/96, EU:C:1999:6), *Orfanopoulos ir Oliveri* (C-482/01 ir C-493/01, EU:C:2004:262), *Komisija / Ispanija* (C-503/03, EU:C:2006:74), *Komisija / Vokietija* (C-441/02, EU:C:2006:253) ir *Komisija / Nyderlandai* (C-50/06, EU:C:2007:325).

143 — Dėl A. Rendón Marín remiuosi jo atveju, žinoma, atsižvelgdamas į jo sūnų, turintį Ispanijos pilietybę. Primenu, kad, kiek tai susiję su jo dukra, Lenkijos piliete, padariau išvadą, kad jų atvejis patenka į Direktyvos 2004/38 taikymo sritį. Bet kuriuo atveju, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nuspręstų, kad A. Rendón Marín ir jo duktė neatitinka šioje direktyvoje nustatytų sąlygų (žr. šios išvados 106 punktą), šios išvados 146 ir paskesniuose punktuose pateikta analizė būtų taikoma ir A. Rendón Marín bei jo abiejų vaikų atvejui.

144 — Tuo atveju, jei Direktyva 2004/38 nebūtų taikoma. Žr. šios išvados 106 punktą.

145 — Žr. Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 1 dalį.

146 — C-34/09, EU:C:2011:124.

151. Todėl nematau priežasčių, dėl kurių teismo praktikos, susijusios su išsiuntimo iš šalies priemonėmis, taikomomis už nusikalstamą veiką teistiems valstybės narės piliečiams, nebūtų galima pagal analogiją taikyti ir jiems, jeigu jų atvejis patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį.

152. Priešingai, manymas, kad ši teismo praktika A. Rendón Marín ir CS atvejais netaikytina, mano nuomone, lemtų nenuoseklumą vertinant teisę gyventi šalyje, atsižvelgiant į tai, ar ji suteikiama pagal Direktyvą 2004/38, ar pagal SESV 20 straipsnį, išaiškintą Sprendime *Ruiz Zambrano* [147]. Argi būtų priimtina, kad tokios išvestinės teisės gyventi šalyje apribojimai dėl priežasčių, susijusių su viešąja tvarka arba visuomenės saugumu, būtų skirtingi, atsižvelgiant į tai, ar ši teisė kyla iš pirminės, ar iš antrinės teisės?

153. Mano nuomone, A. Rendón Marín atvejis puikiai iliustruoja tokį nenuoseklumą. Iš tikrųjų, kaip teisingai pažymėjo Komisija, nuoseklumo būtinybė šiuo atveju ypač akivaizdi, nes abu vaikai turi skirtingas pilietybes, o direktyva taikoma tik vieno iš jų atveju, taigi ir jų tėvo išvestinei teisei gyventi šalyje.

154. Negi galima tokiam nenuoseklumui pritarti?

155. Be to, ar galima sutikti su išimties, susijusios su viešąja tvarka ar visuomenės saugumu, aiškinimu, pagal kurį apsaugos laipsnio, suteikiamo dėl išsiuntimo iš šalies priemonių, atžvilgiu būtų leidžiamas skirtingas nepilnamečių Sąjungos piliečių ir jų tėvų, trečiosios valstybės piliečių, vertinimas atsižvelgiant į jų pilietybės valstybę narę?

156. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus esu įsitikinęs, kad svarbu teismo praktiką, susijusią su išsiuntimo iš šalies priemonėmis, priimtomis dėl valstybės narės piliečių, teistų už nusikalstamą veiką, pagal analogiją taikyti ir priemonėms, priimtoms dėl Sąjungos piliečių tėvų, trečiosios valstybės piliečių, taip pat teistų už nusikalstamą veiką, kiek tai susiję su išvestine teise gyventi šalyje, kurią šie tėvai turi pagal Sprendime *Ruiz Zambrano* [148] įtvirtintą teismo praktiką.

157. Šiuo atžvilgiu Komisija teisingai pažymi, kad Direktyvoje 2004/38 numatytos garantijos turi bent jau reikšti minimalią normą, taikytiną, jei, kaip nagrinėjamu atveju, trečiosios valstybės pilietis yra vienas iš Sąjungos piliečio tėvų, turintis teisę gyventi Sąjungoje pagal Sprendimą *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124). Komisija taip pat nurodo, kad garantijomis ir principais, įtvirtintais Direktyvos 2004/38 27 ir 28 straipsniuose, tik išsamiai išreiškiama tai, ką apima proporcingumo principas, kuriuo jie pagrįsti. Šios garantijos taip pat aiškiai numatytos SESV 21 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią kiekvienas Sąjungos pilietis turi teisę laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijose laikydamasis Sutartyse ir joms įgyvendinti priimtose nuostatose nustatytų apribojimų ir sąlygų.

158. Konkrečiau kalbant, mano manymu, būtų logiška šios išvados 93 ir 104 punktuose atliktą analizę, susijusią su A. Rendón Marín ir jo dukters, Lenkijos pilietės, atveju, perkelti į analizę, susijusią su A. Rendón Marín sūnaus, Ispanijos piliečio, arba prireikus jo abiejų vaikų atveju, jei atlikęs patikrą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nuspręstų, kad A. Rendón Marín duktė, Lenkijos pilietė, neatitinka Direktyvoje 2004/38 nustatytų sąlygų.

159. Tačiau dar reikia išnagrinėti Jungtinės Karalystės nurodytus sprendimą išsiųsti iš šalies pagrindžiančius motyvus.

147 — C-34/09, EU:C:2011:124.

148 — C-34/09, EU:C:2011:124.

b) Su viešąja tvarka ar visuomenės saugumu susijusios išimties, kuria remiasi Jungtinės Karalystės vyriausybė, analizė

160. Primintina, kad, priešingai nei bylos, kurioje priimtas Sprendimas *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124), atveju, kai Belgijos vyriausybė nesirėmė su viešąja tvarka ar visuomenės saugumu susijusia išimtimi, šioje byloje Jungtinės Karalystės vyriausybė tokia išimtimi remiasi. Taigi Teisingumo Teismas turi ją išnagrinėti.

161. Savo pastabose Jungtinė Karalystė teigia, kad sprendimas išsiųsti CS iš šalies atsižvelgiant į jos padarytą sunkų nusikaltimą atitinka su viešąja tvarka susijusį motyvą, nes toks elgesys reiškia aiškią grėsmę šios valstybės narės teisėtam interesui, t. y. siekiui apsaugoti socialinę sanglaudą ir ginti savo visuomenės vertybes. Jungtinės Karalystės vyriausybė pažymėjo, kad šiuo atveju *Court of Appeal* (Apeliacinis teismas) pripažino, jog CS padarė sunkų nusikaltimą [149].

162. Pirma, dėl aptariamo teisės akto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pagal šį aktą vidaus reikalų ministras dėl asmens, ne Jungtinės Karalystės piliečio, kuris nuteistas už nusikalstamą veiką ir kuriam skirta bent dvylikos mėnesių laisvės atėmimo bausmė, privalo priimti sprendimą išsiųsti iš šalies [150], nebent šia išimtimi būtų „pažeidžiamos nuteisto nusikaltėlio teisės pagal Sąjungos Sutartis“.

163. Taigi atrodo, kad pagal šį teisės aktą nustatomas sisteminis ir automatiškas ryšys tarp atitinkamo asmens teistumo už nusikalstamą veiką ir jam taikomos išsiuntimo iš šalies priemonės arba bet kuriuo atveju esama prezumpcijos, pagal kurią atitinkamas pilietis turi būti išsiųstas iš Jungtinės Karalystės, todėl neįmanoma suderinti esamų teisėtų interesų ir atsižvelgimo į konkretaus atvejo aplinkybes.

164. Antra, kalbant apie CS veiksmus, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad ji buvo pripažinta kalta padariusi sunkų nusikaltimą, už kurį jai skirta dvylikos mėnesių laisvės atėmimo bausmė.

165. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, jog, kadangi aptariamas sprendimas išsiųsti iš šalies yra susijęs su trečiosios valstybės piliečiu, vienu iš nepilnamečio Sąjungos piliečio tėvų, ir juo atimama galimybė veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro šio nepilnamečio teisių, kurias jam suteikia Sąjungos piliečio statusas, esmę, dėl vienų metų laisvės atėmimo bausmės negali būti taikant aptariamą teisės aktą priimtas sprendimas išsiųsti iš šalies, „neįvertinus teisingos esamų teisėtų interesų pusiausvyros“ [151].

166. Atlikdama tokį vertinimą kompetentinga nacionalinė valdžios institucija turi atsižvelgti į tolesniuose punktuose nurodytus aspektus, o tai patikrinti turi nacionalinis teismas.

167. Pirma, iš teismo praktikos [152] matyti, kad iš esmės valstybės narės piliečio arba jo šeimos nario vien dėl teistumo už nusikalstamą veiką negalima išsiųsti iš šalies [153]. Iš tikrųjų išsiuntimo iš šalies priemonė turi būti pagrįsta kiekvieno atskiro atvejo analize. Taigi atitinkamo asmens veiksmai turi tuo metu kelti tikrą ir pakankamai didelį pavojų pagrindiniam visuomenės interesui [154]. Vadinasi, būtent asmeniniai atitinkamo asmens veiksmai gali leisti valstybei narei pagrįsti savo sprendimą išsiųsti iš šalies. Todėl,

149 — Šio teismo teigimu, kaip matyti iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos, į CS, kaip motinos, išlaikančios nepilnametį, situaciją buvo atsižvelgta kaip į lengvinančią aplinkybę ir jei ne ši aplinkybė, „bausmės laikas, be jokios abejonės, būtų buvęs daug ilgesnis“.

150 — Taip pat žr. šios išvados 13 punktą.

151 — Teisingumo Teismas yra pažymėjęs, kad „kompetentinga nacionalinė valdžios institucija, vertindama, kokia yra teisinga esamų interesų pusiausvyra, turi atsižvelgti į ypatingą asmenų, kuriems taikoma [Sąjungos] teisė, teisinį statusą ir į pagrindinį laisvo asmenų judėjimo principo pobūdį“, žr. Sprendimą *Orfanopoulos ir Oliveri* (C-482/01 ir C-493/01, EU:C:2004:262, 96 punktas).

152 — Sprendimai *Orfanopoulos ir Oliveri* (C-482/01 ir C-493/01, EU:C:2004:262), *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708) ir *I.* (C-348/09, EU:C:2012:300).

153 — Taip pat žr. Direktyvos 2004/38 27 ir 28 straipsnius.

154 — Sprendimai *Orfanopoulos ir Oliveri* (C-482/01 ir C-493/01, EU:C:2004:262, 95 punktas), *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708) ir *I.* (C-348/09, EU:C:2012:300, 30 punktas).

mano nuomone, reikia nustatyti, kaip CS veiksmai ar jos padarytas nusikaltimas gali būti susiję su rimta priežastimi, susijusia su viešąja tvarka ar visuomenės saugumu [155], arba su privalomuoju visuomenės saugumo pagrindu, kuriuo gali būti pateisinamas sprendimas išsiųsti iš Jungtinės Karalystės [156]. Iš tikrųjų, kadangi, kaip matyti iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, viena vertus, CS nuo 2005 m. turėjo leidimą nuolat gyventi Jungtinėje Karalystėje ir, kita vertus, jos vaikas, Sąjungos pilietis, yra nepilnametis, vienu iš šių dviejų kriterijų turiu vadovautis tęsdamas savo analizę.

168. Nagrinėjamu atveju, jei nepilnamečiam Sąjungos piliečiui dėl jo motinos išsiuntimo iš šalies gali tekti laikinai išvykti iš Sąjungos teritorijos, jam, mano manymu, reikia suteikti sustiprintą apsaugą, kurią reiškia sąvoka „privalomasis visuomenės saugumo pagrindas“. Taigi vien šiais privalomaisiais visuomenės saugumo pagrindais būtų galima pagrįsti sprendimą išsiųsti iš šalies, priimtą dėl CS, jei dėl to jos vaikas turėtų išvykti kartu su ja.

169. Atsižvelgiant į tai, kad sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą faktinės aplinkybės išdėstytos labai glaustai, sunku tiksliai įvertinti, viena vertus, CS padaryto nusikaltimo pavojingumo visuomenei laipsnį ir, kita vertus, padarinius, kurių toks nusikaltimas galėtų turėti atitinkamos valstybės narės viešajai tvarkai ar visuomenės saugumui.

170. Primintina, kad Teisingumo Teismas yra pripažinęs, jog *visuomenės saugumas* apima valstybės narės ir vidaus, ir išorės saugumą [157]. Konkrečiau kalbant, Teisingumo Teismas nusprendė, kad „grėsmė institucijų ir esminių viešųjų tarnybų veikimui bei gyventojų išlikimui, taip pat didelio neigiamo poveikio išoriniams santykiams ar taikiam tautų sugyvenimui rizika arba grėsmė kariuomenės [kariniams] interesams gali paveikti visuomenės saugumą“ [158]. Teisingumo Teismas taip pat pripažino, kad kova su nusikalstamumu, susijusiu su narkotinių medžiagų platinimu veikiant organizuota grupe [159], terorizmu [160] ir seksualiniu vaikų išnaudojimu [161] taip pat patenka į sąvokos „visuomenės saugumas“ taikymo sritį.

171. Šiomis aplinkybėmis bet kuris pavojus valstybės narės viešajai tvarkai turi būti tikras ir kylantis tuo metu. Taigi pakartotinio pažeidimo rizika turi būti nagrinėjama įvertinant atitinkamo asmens elgesį [162].

172. Atliekant tokį vertinimą reikia atsižvelgti į pagrindines teises, kurių paisymą užtikrina Teisingumo Teismas, pirmiausia į teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, įtvirtintą Chartijos 7 straipsnyje ir ŽTK 8 straipsnyje [163], ir į proporcingumo principą.

155 — Sąvoka „rimta valstybinės politikos [viešosios tvarkos] ar visuomenės saugumo priežastis“, vartojama Direktyvos 2004/38 28 straipsnio 2 dalyje, taikoma „*Sąjungos pilieč[iams] ar jų šeimos nar[iams*], neatsižvelgiant į pilietybę, kurie turi *nuolatinio gyvenimo jos teritorijoje teisę*“. Išskirta mano.

156 — Direktyvos 2004/38 28 straipsnio 3 dalyje ši sąvoka taikoma, kai dėl nepilnamečių Sąjungos piliečių priimami sprendimai išsiųsti iš šalies, išskyrus atvejus, kai išsiuntimas iš šalies labiausiai atitinka vaiko interesus.

157 — Sprendimas *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 43 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

158 — Ten pat, 44 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

159 — Šiuo klausimu žr. ten pat, 45 ir 46 punktai.

160 — Žr. Sprendimą *Oteiza Olazabal* (C-100/01, EU:C:2002:712).

161 — Žr. Sprendimą *I.* (C-348/09, EU:C:2012:300).

162 — Teisingumo Teismas šiuo atžvilgiu yra nusprendęs, kad tokio pobūdžio pavojaus konstatavimas „reiškia, kad yra tikimybė, jog atitinkamas asmuo taip elgsis ir ateityje; gali būti ir taip, kad dėl vienintelio veiksmo praeityje gali būti įvykdytos sąlygos dėl panašaus pavojaus viešajai tvarkai kilimo“. Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172, 29 punktas).

163 — Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 50 punktas). Taip pat žr. 2014 m. spalio 3 d. EŽTT (didžioji kolegija) sprendimą *Jeunesse / Nyderlandai*, Nr. 12738/10, 114–122 punktai.

173. Taigi siekiant nustatyti, ar išsiuntimo iš šalies priemonė yra proporcinga teisėtam siekiamam tikslui, nagrinėjamu atveju – siekiui palaikyti viešąją tvarką ar apsaugoti visuomenės saugumą, reikia atsižvelgti į pažeidimo pobūdį ir sunkumą, suinteresuotojo asmens gyvenimo atitinkamoje šalyje trukmę, jo amžių [164], sveikatos būklę, šeiminę ir materialinę padėtį, socialinę ir kultūrinę integraciją priimančiojoje valstybėje narėje ir jo sąsajų su savo kilmės šalimi tvirtumą.

174. Šiuo atžvilgiu pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką reikia nustatyti, ar esama išimtinių aplinkybių, pagrindžiančių išvadą, kad nacionalinės valdžios institucijos nenustatė teisingos konkuruojančių interesų pusiausvyros, pirmiausia kiek tai susiję su vaikų interesu ir toliau gyventi savo šeimos gyvenimą atitinkamoje valstybėje narėje, taigi neapsaugojo pagrindinės teisės į šeimos gyvenimo gerbimą, užtikrinamos ŽTK 8 straipsniu [165], pirmiausia kai priimamas sprendimas išsiųsti iš šalies, kaip yra nagrinėjamu atveju. Taigi reikia atsižvelgti į pasekmes, kurių vaikams gali turėti toks sprendimas. Nustatant esamų interesų pusiausvyrą reikia atsižvelgti į tai, kas labiausiai atitinka vaiko interesus [166]. Ypatingas dėmesys skirtinas jų amžiui, jų situacijai vienoje ar keliose atitinkamose valstybėse narėse ir jų priklausymo nuo tėvų laipsniui [167].

175. Bet kuriuo atveju, kadangi Teisingumo Teismas yra nusprendęs, jog siekdama apsaugoti viešąją tvarką ar visuomenės saugumą valstybė narė gali šios išvados 170 punkte išvardytus baudžiamosios teisės pažeidimus laikyti pavojumi visuomenei, kuriuo pateisinamos specialiosios priemonės, skirtos atitinkamas reglamentuojamąsias normas pažeidusiems užsieniečiams [168], darytina išvada, kad aptariamą nusikaltimą apima visuomenės saugumo sąvoka, jeigu jis lemia pasekmes, kenkiančias visuomenės saugumui, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

c) Tarpinė išvada dėl bylos C-165/14

176. Pagal SESV 20 straipsnį, aiškinamą atsižvelgiant į sprendimus *Zhu ir Chen* [169] ir *Ruiz Zambrano* [170], draudžiamas nacionalinės teisės aktas, kurį taikant automatiškai atsisakoma išduoti leidimą gyventi šalyje trečiosios valstybės piliečiui, vienam iš nepilnamečių Sąjungos piliečių tėvų, turinčiam išimtinę jų globos teisę, remiantis tuo, kad šis iš tėvų yra teistas už nusikalstamą veiką, jei dėl minėto atsisakymo šie vaikai priversti išvykti iš Sąjungos teritorijos.

164 — Sąjungos piliečio, kuris priimančiojoje valstybėje narėje teisėtai praleido didelę dalį vaikystės ar jaunystės arba visą vaikystę ar jaunystę, atveju, siekiant pateisinti išsiuntimo iš šalies priemonę, turi būti pateiktos labai rimtos priežastys. Žr. Sprendimą *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 53 punktas); šiuo klausimu taip pat žr., be kita ko, EŽTT (didžioji kolegija) sprendimą *Maslov / Austrija*, Nr. 1638/03, 61 ir paskesni punktai, EŽTT 2008.

165 — Taip pat žr. 2014 m. spalio 3 d. EŽTT (didžioji kolegija) sprendimą *Jeunesse / Nyderlandai*, Nr. 12738/10, 118 punktas.

166 — Ten pat, 118 punktas. Taip pat žr. EŽTT (didžioji kolegija) sprendimą *Neulinger ir Shuruk / Šveicarija*, Nr. 41615/07, 135 punktas, EŽTT 2010, ir EŽTT (didžioji kolegija) sprendimą *X. / Latvija*, Nr. 27853/09, 96 punktas, EŽTT 2013.

167 — Ten pat, 118 punktas. Taip pat žr. 2005 m. gruodžio 1 d. EŽTT (didžioji kolegija) sprendimą *Tuquabo-Tekle ir kiti / Nyderlandai*, Nr. 60665/00, 44 punktas.

168 — Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 54 punktas).

169 — C-200/02, EU:C:2004:639.

170 — C-34/09, EU:C:2011:124.

d) Tarpinė išvada dėl bylos C-304/14

177. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui atsakyti, kad SESV 20 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pagal jį iš esmės valstybei narei draudžiama išsiųsti iš savo teritorijos į šalį, kuri nėra Sąjungos narė, trečiosios valstybės pilietį, vieną iš vaiko, kuris yra šios valstybės narės pilietis, tėvų, faktiškai vienintelį šio vaiko globėją, jei dėl to iš šio vaiko, Sąjungos piliečio, atimama galimybė veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro jo, kaip Sąjungos piliečio, teisių esmę. Tačiau išimtinėmis aplinkybėmis valstybė narė gali priimti tokią priemonę su sąlyga, kad ši priemonė:

— nepažeidžia proporcingumo principo ir yra pagrįsta asmeniniu šio piliečio elgesiu, tuo metu keliančiu tikrą ir pakankamai didelį pavojų pagrindiniam visuomenės interesui, ir

— paremta privalomaisiais visuomenės saugumo pagrindais.

178. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar jo nagrinėjamos bylos atveju taip ir yra.

VI – Išvada

179. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) ir *Upper Tribunal (Immigration Chamber and Asylum) London* (Londono aukštesnysis teismas (Imigracijos ir prieglobsčio skyrius)) pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

Dėl bylos C-165/14:

SESV 21 straipsnį ir 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančią Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančią Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB, reikia aiškinti taip, kad pagal juos draudžiamas nacionalinės teisės aktas, kurį taikant automatiškai atsisakoma išduoti leidimą gyventi šalyje trečiosios valstybės piliečiui, vienam iš nepilnamečio Sąjungos piliečio tėvų, kuris jį išlaiko ir kartu su juo gyvena priimančiojoje valstybėje narėje, jei šis iš tėvų yra teistas už nusikalstamą veiką.

Pagal SESV 20 straipsnį, aiškinamą atsižvelgiant į sprendimus *Zhu ir Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639) ir *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124), draudžiamas nacionalinės teisės aktas, kurį taikant automatiškai atsisakoma išduoti leidimą gyventi šalyje trečiosios valstybės piliečiui, vienam iš nepilnamečių Sąjungos piliečių tėvų, turinčiam išimtinę jų globos teisę, remiantis tuo, kad šis iš tėvų yra teistas už nusikalstamą veiką, jei dėl minėto atsisakymo šie vaikai priversti išvykti iš Europos Sąjungos teritorijos.

Dėl bylos C-304/2014:

SESV 20 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pagal jį iš esmės valstybei narei draudžiama išsiųsti iš savo teritorijos į šalį, kuri nėra Europos Sąjungos narė, trečiosios valstybės pilietį, vieną iš vaiko, kuris yra šios valstybės narės pilietis, tėvų, faktiškai vienintelį šio vaiko globėją, jei dėl to iš šio vaiko, Sąjungos piliečio, atimama galimybė veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro jo, kaip Sąjungos piliečio, teisių esmę. Tačiau išimtinėmis aplinkybėmis valstybė narė gali priimti tokią priemonę su sąlyga, kad ši priemonė:

— nepažeidžia proporcingumo principo ir yra pagrįsta asmeniniu šio piliečio elgesiu, tuo metu keliančiu tikrą ir pakankamai didelį pavojų pagrindiniam visuomenės interesui, ir

— paremta privalomaisiais visuomenės saugumo pagrindais.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar jo nagrinėjamos bylos atveju taip ir yra.